

LÀM THẾ NÀO ĐỂ GIẾT MỘT ĐỒNG CHÍ ?

Bản tiếng Việt 2013 © Phan Trinh & pro & contra

PHẦN I : CÁCH MẠNG RUMANI, 1989

Hành hình Ceaucescu & Elena, cách mạng giải cộng Rumania 30/12/1989

Victor Sebestyen

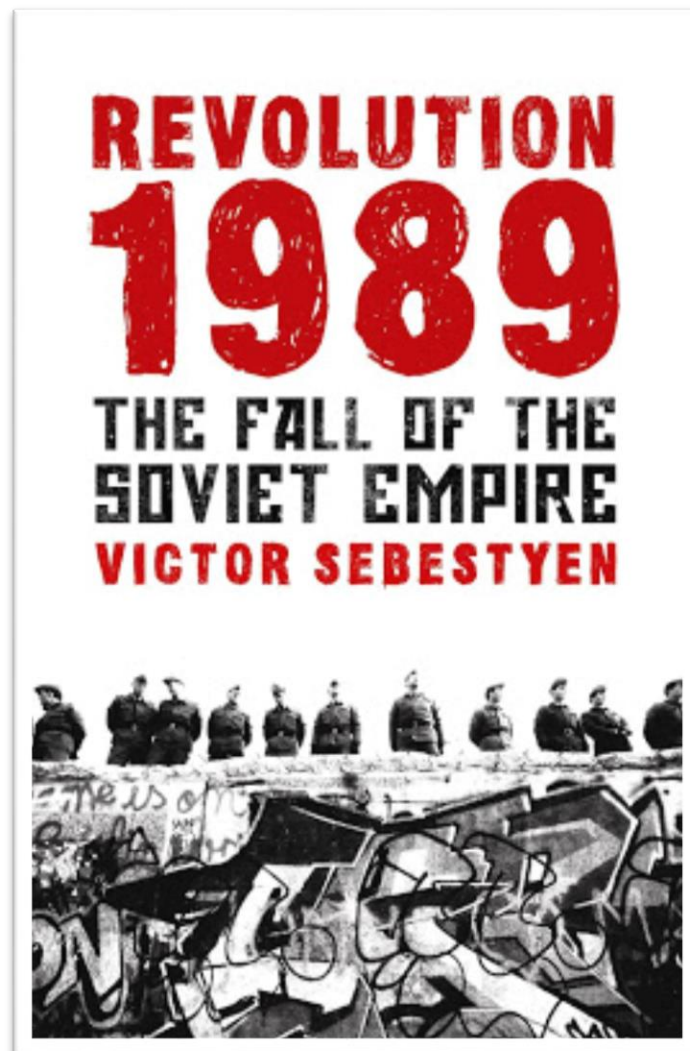
LTC:

Lời Giới Thiệu của nhà Hachette, Úc:

Cuốn **"Revolution 1989 - The Fall of the Soviet Empire"** của Victor Sebestyen được nhà sách danh tiếng Hachette ở Úc (xb tháng 10/2010, 480 trang, giá bán \$35) giới thiệu như sau, xin tạm dịch:

Victor Sebestyen sinh trưởng ở Budapest (Hungary). Ông hẳn còn là một đứa trẻ khi gia đình ông rời Hungary đi tị nạn. Là một ký giả, ông đã cộng tác với nhiều báo Anh. Ông có những báo cáo khả tín và hiểu biết rộng rãi từ Đông Âu khi Cộng sản sụp đổ vào năm 1989. Tại tờ London Evening Standard, ông là biên tập viên người ngoại quốc, biên tập truyền thông vụ và là Chủ Bút.

Tác phẩm đầu tay của ông rất được độc giả đón nhận: TWELVE DAYS.

Cuốn **"Cách Mạng 1989: Đế Quốc Soviet Sụp Đổ"** của Victor Sybestyen

Tháng 3, 2013

Nguyên Tác: **Victor Sybestyen**

Phan Trinh dịch (chương về Runani)

Giới thiệu của người dịch

1. Cách mạng hạ bộ cộng sản có thể Nhung như ở Tiệp Khắc, nhưng cũng có thể nhảy nhụa máu lãnh tụ, như ở Rumania. Màu của cách mạng dường như tùy vào 'thái độ lâm chung' của người cộng sản vào giờ chót: lui thì sống, chống thì chết, bằng súng của mình.

Giáo sư Tony Judt (1948-2010), một sử gia sắc sảo chuyên về Châu Âu, cho rằng nếu Tiệp Khắc là nước cộng sản kiểu phương Tây bao nhiêu, thì Rumania lại là nước cộng sản độc tài kiểu phương Đông trung cổ bấy nhiêu:

Dưới quyền Ceausescu, Rumania là một đất nước công an trị ngộp thở với nhiều nghịch lý và người dân phải trả giá đắt. Vào thập niên 1980, trong khi các nước cộng sản Đông Âu liên tục vay tiền từ phương Tây để nhập hàng tiêu dùng thì ngược lại, hàng hóa sản xuất tại Rumania được dành để xuất khẩu, người dân phải thắt lưng buộc bụng, làm việc cả ngày nghỉ để nhà nước có điều kiện trả nợ phương Tây, lấy điểm cho lãnh tụ. Nhà nhà chỉ được dùng bóng đèn 40 watt để dành điện xuất khẩu qua Ý, Đức. Thịt, đường, bột mì, bơ, trứng... luôn khan hiếm, nông thôn phải dùng ngựa kéo vì thiếu xăng, mùa màng được gặt bằng liềm hái cầm tay. Để tăng dân số, thiếu nữ 15 tuổi được cho lấy chồng, phụ nữ bị cấm phá thai nếu có dưới 4 con và dưới 45 tuổi, mỗi tháng họ phải khám sức khỏe sinh sản một lần trước sự chứng giám của một cán bộ Đảng.

Ceausescu được sánh ngang Stalin và Kim Nhật Thành ở độ vĩ cuồng và tệ sùng bái cá nhân. Ông duy ý chí, 'hệ thống hóa' nông thôn, khiến hàng chục ngàn làng xã bị san bằng, nông dân mất đất và mất gốc. Ông thích to, cho phá cả một thành phố cổ rộng bằng Venice – hủy 40.000 tòa nhà, hàng chục nhà thờ và đài tưởng niệm – để lấy đất xây một cung điện lớn gấp ba Cung điện Versailles nhưng cực xấu, có tên Nhà Nhân dân, cạnh Đại lộ Chủ nghĩa Xã hội Chiến thắng dài 5 km, và một quảng trường chứa được 500.000 người. Ông được tôn lên hàng thần thánh với những danh xưng đến Stalin cũng phải chào thua: Người Cầm lái Thông thái, Con của Mặt trời, Dòng Danube Tư tưởng, Thiên tài của Dãy núi Carpathians... *

Vĩ đại là thế, nhưng khi cơn đại chấn động chính trị quét ngang toàn cõi Đông Âu năm 1989, thì cả Dãy núi Carpathians cũng phải rung mình để khạc ra ngoài kẻ thiên tài vĩ cuồng, như khạc một khối u ác tính.

Chiều chủ nhật 24 tháng 12, 1989, ở Bucharest, thủ đô Rumania, những người cách đó vài ngày

còn gọi Ceausescu là đồng chí đã họp nhau lại để bàn cách xử tử Ceausescu, và Elena vợ ông, thật nhanh gọn.

Nhưng, dù thoát khỏi Ceausescu, di căn cộng sản vẫn còn. Khác với Tiệp Khắc có Vaclav Havel và hàng ngũ trí thức có truyền thống phản kháng làm hạt nhân trong chính quyền mới, tại Rumani chính quyền mới hầu hết lại là những người cộng sản cũ. Cũng vì vậy, Rumani đã cần đến một thập kỷ để cuộc chuyển đổi sang dân chủ mang lại kết quả tốt đẹp.

2. Trong cuốn *Revolution 1989, The Fall of The Soviet Empire* (Tác giả Victor Sybestyen, NXB Pantheon Books, New York, 2009), đây là Chương 48, trang 380-400, có tên “The Moment of Weakness” (Phút yếu đuối), nằm ngay sau chương 47 “Cách mạng Nhung”.

Đọc Victor Sybestyen như xem phim, hình ảnh, chi tiết và nhân vật bật ra từ trang giấy. Tác giả cũng mượn một thủ pháp của phim, đặt đoạn nói về phiên xét xử và cái chết của Ceausescu làm đoạn “Prologue” (Dẫn nhập), trang 1-6. Để người đọc dễ theo dõi, đoạn này sẽ được xem như Phần II của cùng đề tài, có tên “Xử Ceausescu”. Cách xuống hàng và các tiêu đề nhỏ là của người dịch. Tựa đề do người dịch đặt, dựa theo cách đặt tên của nhà báo Đinh Từ Thức cho cuốn *Làm thế nào để giết một tổng thống?* (bút ký lịch sử của Lương Khải Minh và Cao Thế Dung (1971)), vào lúc mà “một đồng chí” trở thành cụm từ ám chỉ người có quyền lực cao nhất, được cấp trên dùng khi nói về cấp dưới, với lòng khiếp sợ.

* Theo Tony Judt, *Postwar, A History of Europe Since 1945*, Penguin Books, London, 2005, tr. 622-4

Dưới nóng, trên lạnh

Rumani không thể miễn nhiễm mãi được. Ceausescu đã làm hết sức để cô lập đất nước với thế giới còn lại. Nhưng dù vậy, người dân Rumani vẫn biết rằng Bức tường Bá Linh đã đổ và các nước láng giềng đã lật đổ chế độ cộng sản nhanh đến chóng mặt chỉ trong vài tháng cách mạng.

Một cách kín đáo, người Rumani có thể nghe đài BBC, Đài Châu Âu Tự do, và đã được nghe người Tiệp, người Đông Đức, người Bulgaria nói về cái hay của dân chủ và gọi những lãnh tụ cũ của họ là bọn côn đồ thô nát.

Tuy vậy, Ceausescu vẫn có vẻ bình chân như vại, như không có gì đáng bận tâm. Mới cuối tháng 11, ông còn được bầu với số phiếu tuyệt đối để lãnh đạo Đảng Cộng sản Rumani thêm một nhiệm kỳ nữa, như đã từng được bầu nhiều lần trước đó. Lễ nhậm chức cũng diễn ra như thường lệ, với những nghi thức thường lệ. Ông vẫn lễ mễ đọc bài diễn văn lê thê ba tiếng đồng hồ, được điểm

xuyết bằng 34 lần khán giả “tự phát” đồng loạt đứng dậy vỗ tay suốt mấy phút. Tiếng tung hô vang dội nhất là khi ông tuyên bố: “Tương lai của chủ nghĩa xã hội còn dài. Nó chỉ chết khi nào quả lê rụng từ cành táo!”

Ceausescu vẫn nắm trong tay tất cả mọi lực lượng trấn áp đã giúp ông giữ vững quyền lực trong suốt một phần tư thế kỷ. Ông vẫn có vẻ là kẻ bất khả xâm phạm. Không giống các đồng nghiệp đã đổ ở Bá Linh, ở Praha, ở Sofia, ông có ý chí và lực lượng để chiến đấu, tiêu diệt kẻ thù, duy trì vị trí.

Nhưng, khi hồi kết đã điểm thì ngay cả một chế độ độc tài mạnh bạo nhất, đáng sợ nhất cũng sụp đổ chỉ trong năm ngày. [1]

Thành phố buồn

Ít khi có cuộc cách mạng nào lại bắt đầu ở một nơi ảm đạm hơn thế. Thành phố Timisoara vùng Transylvania chỉ có một phố cổ nhỏ ở trung tâm, xưa thì đẹp, giờ thì điêu tàn, và vài kiến trúc baroque còn lại từ trước 1919, khi thành phố còn thuộc Hungary với tên Temesvar. Lúc này, phần lớn thành phố chỉ gồm những khu tập thể tồi tàn, càng lúc càng xuống cấp, dành cho khoảng 250.000 dân.

Cũng như tất cả các đô thị khác tại Rumani, Timisoara nghèo nàn thảm hại, lại ô nhiễm trầm trọng vì những nhà máy hóa chất, những công trình công nghiệp kề cận, và hoạt động canh nông luôn thải các loại phân bón độc hại vào nguồn nước. Một con kênh, có lẽ trước đó rất duyên dáng chảy xuyên qua thành phố, nay chỉ còn là một dòng nước bẩn thỉu, hôi hám, trẻ con bị cấm lại gần.

Khoảng một phần ba cư dân thành phố là người gốc Hungary. Mặc dù có những xung đột truyền thống và mặc dù Ceausescu tìm cách kiềm chế văn hóa và di sản của sắc dân Hungary, họ vẫn hòa hợp và đồng cam cộng khổ với người Rumani địa phương.

Tu sĩ ‘bất trị’

Một vị mục sư ít nói nhưng mẫu mực đã châm ngọn lửa mới. Laszlo Tokes, 37 tuổi, tóc đen, cao, khiêm tốn, trầm tĩnh, nhưng ẩn phía sau là một ý chí bằng thép. Từ tháng 1, 1987, ông là giáo sĩ điều hành Giáo hội Cải cách Hungary, chi nhánh Timisoara.*

Một thời gian dài, ông bị xem là phần tử gây rối trong mắt cả chế độ lẫn hàng giáo phẩm Giáo hội Cải cách, trong khi hàng giáo phẩm, cũng như tất cả các tổ chức tôn giáo khác tại Rumani, lại thỏa hiệp với chính quyền trong mấy thập niên qua. Mục sư Tokes mới bị sa thải khỏi giáo xứ Dej trước khi về Timisoara, vì giới cầm quyền, cả đạo lẫn đời, đều cho rằng ông đã công khai ủng hộ quá mức những yêu sách văn hóa của sắc dân Hungary, như cho trẻ em được học bằng tiếng

mẹ đẻ. Ông được đổi về Timisoara để thử việc tạm thời, với răn đe là không được dính líu đến chính trị.

Giáo xứ lúc này đang khó khăn. Số giáo dân giảm xuống chỉ còn một nhóm nhỏ. Tokes cho rằng đó là do lỗi của mục sư tiền nhiệm, Leo Leuker, người mà ông gọi là “mục sư đồ” vì đồng lõa với chế độ.

Chẳng bao lâu sau, ông tạo được uy tín như một người giảng thuyết giỏi, có sức hút, và nhà thờ lại tấp nập giáo dân cũ lẫn mới đến nghe ông giảng. Ông thường xung khắc với các giám mục bề trên. Thật lạ lùng, có lần ông bị cho là phạm lỗi chỉ vì dám trích dẫn đoạn sau đây trong Sách Daniel [Cựu Ước]:

”Lệnh cho các người, hỡi mọi người thuộc mọi dân tộc, giống nòi và ngôn ngữ: Khi nghe tiếng tù và, tiếng sáo, tiếng đàn dây, đàn sắt, đàn cầm, tiếng kèn và đủ thứ nhạc cụ, các người phải sấp mình thờ lạy pho tượng vàng vua Na-bu-cô-đô-nô-xo đã dựng. Kẻ nào không sấp mình thờ lạy thì tức khắc sẽ bị ném vào đồng lửa đang cháy phừng phực.”**

Bề trên cho rằng cộng đoàn giáo dân đã xem câu này như lời đã kích Ceausescu. Vì vậy, họ cảnh cáo ông.

Ông gặp rắc rối còn lớn hơn vào tháng 9, 1988, khi công khai ủng hộ lá thư của một giáo dân viết gửi Giám mục cai quản giáo hạt Arad, Laszlo Papp, một trong những vị cao nhất trong hàng giáo phẩm Giáo hội Cải cách. Lá thư chỉ trích chủ trương hệ thống hóa nông thôn của chế độ, được cho là nếu thực hiện sẽ hủy diệt hàng trăm cộng đồng làng xã tại Transylvania.

Mục sư Tokes bị bắt, bị mật vụ Securitate tra tấn và nhắc nhở không được làm chính trị. Hành vi kế tiếp mà bề trên xem như giọt nước làm tràn ly là khi mục sư Tokes đề nghị tổ chức một thánh lễ chung, cho thanh niên cả hai Giáo hội Cải cách và Giáo hội Công giáo.

Mật vụ hành hung, công an đứng ngó

Tháng 3, 1989, Giám mục Papp bắt đầu các thủ tục pháp lý để sa thải mục sư và đuổi ông khỏi nhà. Nhưng ông đã tự bào chữa tại tòa, vụ này kéo dài và nhận được sự chú ý của một số báo chí tôn giáo, của Thế giới vụ Đài BBC và của Đài Phát thanh Châu Âu Tự do.

Một đêm cuối tháng 11, chỉ vài ngày trước khi bản kháng cáo của ông được tòa xem xét, bốn gã bị mặt, tay cầm gậy và dao đột nhập vào nhà ông. Mục sư Tokes bị đánh đập, trong khi con trai ông, Mate, có mặt tại chỗ. Người vợ đang mang thai của ông chạy ra kêu cứu các công an mặc sắc phục đứng trước nhà, vốn đã canh nhà ông mấy tháng trước đó. Nhưng công an đã bất động. Bên trong thì bọn côn đồ, rõ ràng là nhân viên mật vụ Securitate, cứ ung dung đánh.

Kháng cáo của ông bị bác bỏ vào ngày 7 tháng 12 và trong bài giảng cuối cùng vào Chủ nhật 10

tháng 12, ông xin cộng đoàn đến làm nhân chứng cho vụ trục xuất ông khỏi nhà, sẽ diễn ra vào ngày thứ Sáu 15 tháng 12 sắp tới. [2]

Giáo dân đã đến

Nhà thờ và nhà xứ bên cạnh là cụm nhà màu xám, không có gì đặc sắc, được xây cuối thế kỷ 19 gần trung tâm thị trấn. Nhà thờ nằm giữa một quảng trường nhỏ, nhưng dễ dàng nhìn thấy từ con lộ chính và cách trạm xe điện gần đó vài mét.

Thoạt đầu, chỉ có khoảng 35 giáo dân trong giáo xứ của Mục sư Tokes đến tụ tập bên ngoài, trong khi gia đình ông vẫn ở trong nhà thờ. Và rồi một điều chưa từng có đã xảy ra. Khi quần chúng trong thị trấn truyền tai nhau tin tức về cuộc biểu tình thì càng lúc càng có nhiều người kéo đến hiện trường.

Mục sư Tokes kể: “Ban đầu chỉ là anh chị em trong giáo xứ. Nhưng rồi, càng lúc càng có đông người từ khắp Timisoara tụ lại. Họ có thể là bất cứ ai, người gốc Hungary, gốc Rumani, người theo Đạo Chính thống, Tin lành hay bất cứ tôn giáo nào. Người từ mọi cộng đoàn tụ lại. Họ quên cả lý do phản đối ban đầu, và nói chung, họ chuyển qua chống chế độ.”

Người mỗi lúc một đông, các Bí thư Đảng ủy địa phương cũng chẳng biết phản ứng ra sao. Chủ tịch Ủy ban Nhân dân Thành phố, Petre Mot, liên lạc xin chỉ thị từ thủ đô Bucharest. Ông được yêu cầu kéo dài thời gian và tiếp tục thương lượng, với dự kiến là đám đông rồi sẽ tự tan hàng.

Nhưng, đám đông đã không giải tán.

Đả đảo Ceausescu! Dân là chủ!

Thời tiết lúc đó dễ chịu khác thường, so với thời tiết bình thường giữa tháng 12, nhiệt độ vẫn trên số 0. Nhiều người Rumani nói chính thời tiết ấm áp đã làm nên cách mạng. Họ không hẳn nói đùa. Thật vậy, nếu trời lạnh hơn nhiều thì nhóm người vây quanh nhà thờ của Mục sư Tokes chắc đã không tăng nhanh chỉ qua một đêm đến mức đó.

Gần như cả ngày thứ Bảy là một cuộc đối đầu không dễ dàng chút nào. Chủ tịch Ủy ban Nhân dân Thành phố trở lại, cố giải tán đám biểu tình. Ông hứa trả lại nhiệm sở cho vị chủ chăn, nhưng vì ông không chịu viết lời hứa trên giấy trắng mực đen nên đám đông đã la ó, huýt sáo phản đối. Họ không còn đòi hỏi cơm áo hoặc bánh mì, hoặc chỉ ủng hộ Mục sư Laszlo Tokes nữa. Họ bắt đầu hô to, lặp đi lặp lại những khẩu hiệu “Đả đảo Ceausescu!”, “Đả đảo độc tài!”, “Dân là chủ!”, và “Tự do ngay lập tức!”

Giữa chiều, công an và mật vụ Securitate đứng thành một hàng dài trên đại lộ, có thể dễ dàng thấy được từ quảng trường trước nhà thờ. Nhưng khoảng sau một giờ họ đã rời vị trí. Lajos Varga, một trong những người biểu tình kể lại rằng: “Đó là lần đầu tiên chúng tôi thấy mình có quyền lực.

Chúng tôi đã đuổi được mật vụ Securitate đi chỗ khác. Chúng tôi như được sống trong giấc mơ táo bạo, như được sống trong cõi thần tiên chưa từng biết.”[3]

Chủ nhật, 17 tháng 12: Chiếm trụ sở Đảng

Ceausescu đã đích thân cho phép cuộc biểu tình tiếp tục vì nghĩ nó sẽ tự tan rã. Nhưng bây giờ thì lệnh cho phép bị đảo ngược. Sáng hôm sau, Chủ nhật, công an và mật vụ Securitate bắt đầu bắt người, khởi từ vòng ngoài đám đông.

Đám đông trở nên hỗn loạn và nóng giận. Có ít nhất 2.500 người tham gia biểu tình, trong một quốc gia mà biểu tình tự phát là điều gần như xưa nay chưa từng có. Hầu hết bắt đầu rời nhà thờ. Họ diễu hành về trung tâm thành phố, dọc theo đại lộ dẫn về Nhà hát lớn và trụ sở Đảng Cộng sản, đầu não quyền lực tại địa phương của nhà độc tài.

Đón họ là một hàng binh lính, công an chống bạo động và một xe cứu hỏa. Họ phun vòi rồng vào đám đông nhưng những người biểu tình vẫn ủa vào tòa nhà, làm lực lượng an ninh phải rút lui. Họ đập phá tầng trệt tòa nhà, ném bất cứ thứ gì của Đảng họ tìm thấy vào lửa.

Trong vài giờ sau đó, người biểu tình kiểm soát trung tâm Timisoara, nhưng họ không có kế hoạch hành động nào. Họ xộc vào hiệu sách, đốt cháy các tác phẩm của Ceausescu. Họ ném bom xăng vào những chiếc xe có vẻ là xe công vụ. Họ châm lửa đốt văn phòng Ủy ban Nhân dân và tiêu hủy hàng ngàn hồ sơ, giấy tờ.

Sau khi người biểu tình rời nhà thờ của Giáo hội Cải cách, mật vụ Securitate đã bắt giữ vị mục sư, vợ ông, Edit Tokes, đang mang thai bảy tháng, và đưa con trai. Mục sư bị đánh bầm dập quanh người và trên mặt.

*Môi rách, mắt bầm, mục sư bị đưa tới gặp Ion Cumpanasu, người đứng đầu Sở Tôn giáo địa phương và bị dọa rằng vợ ông sẽ no đòn, trừ khi ông ký vào tờ giấy trắng, xem như đơn chấp nhận bị sa thải và trục xuất. Sau đó, gia đình mục sư được chở trên các xe riêng tới làng Minev, một làng hẻo lánh trong hạt Salaj, nơi tạm trú mới được chỉ định cho họ.****

“Bắn đi chứ!”

Khi vợ chồng Ceausescu nghe rằng đám đông bạo động đã kiểm soát trung tâm Timisoara, họ nhảy dựng lên. Cuối giờ chiều Chủ nhật 17 tháng 12, Chủ tịch Ceausescu triệu tập ngay người đứng đầu các lực lượng an ninh. Trong đó có Bộ trưởng Nội vụ Tudor Postelnicu, lãnh đạo cơ quan mật vụ Securitate Julian Vlad, và người đứng đầu quân đội kiêm Bộ trưởng Quốc phòng Tướng Vasile Milea. Vào thời điểm đó, khi lãnh đạo các nước cộng sản Đông Âu khác đang thương lượng với phe đối lập để rút lui, thì buổi họp bất thường được ghi lại dưới đây cho thấy Ceausescu vẫn quyết tâm nã súng vào phe chống đối. Ông không hề muốn nhượng bộ, vợ ông

cũng thế.

CEAUSESCU: Tôi cho rằng các nhóm từ nước ngoài đã nhúng tay tổ chức vụ này. Từ Đông sang Tây ai cũng nói Rumania phải thay đổi. Biết điều này nên một số phần tử đã lợi dụng gây rối. Công an, quân đội đã xử lý quá kém! Tôi có nói chuyện với các đồng chí ở Timisoara và bảo họ phải triển khai lực lượng với xe tăng ngay trung tâm thành phố. Nhưng tôi có ấn tượng là các đơn vị của Bộ Nội vụ, của công an và của mật vụ lại không có vũ khí!

POSTELNICU [Bộ trưởng Nội vụ]: Ngoại trừ bộ đội biên phòng, những đơn vị khác đều không mang vũ khí.

CEAUSESCU: Tại sao lại thế? Tôi đã bảo tất cả phải có vũ khí cơ mà! Tại sao lại phái họ đi mà không cho súng đạn, ai ra cái lệnh này? Tôi cứ nghĩ mật vụ đi đâu thì phải mang theo vũ khí chứ. Các anh sai họ đi đánh người bằng nắm tay à? Lực lượng an ninh kiểu gì thế? Dân quân cũng phải được vũ trang. Đó là luật!

POSTELNICU: Thưa đồng chí Tổng Bí thư, dân quân thì được vũ trang ạ.

CEAUSESCU: Nhưng nếu có súng thì phải bắn đi chứ! Sao lại để dân chúng tấn công ngược lại? Sao các anh để cho tình trạng đó xảy ra? Sĩ quan của anh ở đó đã làm gì, hờ Milear? Sao chúng nó không can thiệp? Sao chúng nó không bắn?

MILEA [Bộ trưởng Quốc phòng]: Tôi không cho họ đạn ạ!

CEAUSESCU: Sao lại không cho đạn? Nếu không cho đạn thì cho chúng nó về nhà khuất mắt cho rồi! Bộ trưởng Quốc phòng gì lạ thế? Còn anh nữa, Bộ trưởng Nội vụ gì lạ thế, Postelnicu?

ELENA: Tình hình rất nghiêm trọng... Bộ trưởng Quốc phòng và Bộ trưởng Nội vụ đã không xử lý đúng cách.

CEAUSESCU: Chỉ có vài đứa côn đồ muốn phá hoại chủ nghĩa xã hội và các anh lại tạo điều kiện cho chúng. Fidel Castro quả là đúng! Không thể khóa miệng kẻ thù bằng thuyết giảng như thầy tu, mà phải thiêu sống chúng mới được!

ELENA: Bọn này chết nhất!

CEAUSESCU: Còn hơn cả chết nhất! Với tư cách là tư lệnh tối cao, tôi coi như các anh ở đây đã phạm tội phản bội, chống lại quyền lợi tổ quốc, chống lại quyền lợi nhân dân, chống lại quyền lợi chủ nghĩa xã hội. Ngay bây giờ ... chúng tôi sa thải Bộ trưởng Quốc phòng, Nội vụ, và lãnh đạo mật vụ Securitate. Ngay bây giờ, tôi sẽ trực tiếp chỉ huy quân đội. Hãy chuẩn bị quyết định để thi hành ngay đêm nay. Phải giết cho được bọn côn đồ, chứ không chỉ đánh! [Với ba quan chức] Còn các anh, có biết tôi sẽ làm gì với các anh không? Đưa các anh ra bắn! Rõ ràng là không thể

giữ trật tự bằng gậy gộc. Tôi sẽ ra lệnh ngay bây giờ là tất cả phải có súng, có đạn!

ELENA: Phải bắn gục chúng, rồi đưa chúng vào hầm giam của mật vụ. Không đứa nào được thấy ánh sáng lần nữa. Phải áp dụng biện pháp mạnh. Không thể nào nhân nhượng!

CEAUSESCU: Ta sẽ chiến đấu đến cùng!

VLAD [Lãnh đạo mật vụ Securitate]: Chúng tôi cứ nghĩ đó chỉ là chuyện cục bộ, có giới hạn, có thể giải quyết mà không cần súng đạn.

CEAUSESCU: Tôi không cho là nên bắn đạn giả. Đứa nào đã bước vào trụ sở Đảng thì không được phép sống sót bước ra!

Các quan chức có mặt đều khúm núm, nhận mình sai và hứa sẽ hành động quyết liệt hơn trong những ngày tới. Postelnicu nói: "Tôi bảo đảm với ông... tình trạng tương tự sẽ không bao giờ lặp lại nữa." Milea hứa: "Xin hãy tin tưởng chúng tôi. Quả là tôi đã không đánh giá được đúng mức nguy hiểm ngay từ đầu." Vlad thì trấn an lãnh tụ rằng từ nay trở đi "sẽ cố gắng hết sức để xứng đáng với niềm tin ông dành cho."

Một cách miễn cưỡng, Ceausescu tái bổ nhiệm ba ông vào vị trí cũ nhưng vẫn tiếp tục day nghiêng: "Rất tốt... như vậy là chúng ta sẽ thử thêm lần nữa. Đúng không các đồng chí?" [4]

Súng nổ và tin đồn

Đêm hôm đó, các đơn vị quân đội với đạn thật đã giành lại quyền kiểm soát đường phố Timisoara, họ bắn vào thường dân không thương tiếc. Mật vụ Securitate bắt hơn 700 người.

Sáng hôm sau, Ceausescu lên đường đi thăm Iran như đã dự định từ trước – Iran là một trong vài nước ít ỏi vẫn còn tiếp đón ông như một vị khách. Nhưng ông chỉ lên đường sau khi nghe báo cáo từ tư lệnh quân đội và mật vụ là Timisoara đã yên tĩnh trở lại. Như thường lệ, ông để vợ nắm quyền Rumani khi mình đi vắng.

Khoảng 60 thường dân đã chết đêm đó tại Timisoara. Đó là cuộc biểu tình chống cộng sản đẫm máu nhất từng thấy tại Rumani. Nhưng tin đồn thì lại lan ra nhanh chóng rằng một cuộc thảm sát khủng khiếp đã diễn ra.

Đài Phát thanh Châu Âu Tự do, dù chỉ nghe lén lút nhưng được thính giả cả nước tin cậy, đưa ra số người chết khoảng từ 4.000 đến 20.000. Dĩ nhiên, truyền thông nhà nước không đề cập gì đến Timisoara nên người dân Rumani lại càng tin vào điều họ nghe qua đài phát thanh nước ngoài và tin đồn.

Thầy giáo Alex Serban kể lại: "Chúng tôi đều tin rằng một cuộc thảm sát khủng khiếp đã xảy ra tại vùng Transylvania. Nó làm chúng tôi cảm thấy tuyệt vọng, một cảm giác mà từ trước đến giờ

chúng tôi chưa hề có. Nó làm chúng tôi thấy mình không được tiếp tục thờ ơ, thụ động. Nhưng phải nói là chúng tôi vẫn cần một cú hích nữa, trước khi có thể làm được điều gì đó.” [5]

Sai lầm thứ nhất: Đại mít-tinh

Thứ Tư, 20 tháng 12. Nicolae Ceausescu từ Iran trở về thủ đô Bucharest khoảng 3 giờ chiều. Từ giây phút trở về, ông đã đưa ra một loạt những phán đoán sai lầm nghiêm trọng.

Sai lầm đầu tiên là vợ và quyết định tổ chức một cuộc đại mít-tinh ngay trung tâm Bucharest vào ngày hôm sau, để mọi người thấy ông vẫn là vị lãnh tụ được dân yêu mến. Ông khẳng định mình được yêu chuộng, đến chết vẫn thế, chỉ cần ông nói chuyện với người dân Rumani với tư cách lãnh tụ, cho họ thấy sức mạnh và quyền lực của ông bao trùm họ, thì họ sẽ lắng nghe, vỗ tay và ngoan ngoãn vâng lời như từ trước đến nay.

Ông và cả vợ không hề có ý niệm là dân chúng ghê tởm họ đến mức nào. Thực ra thì bọn nịnh thần liếm gót vây quanh ông bà cũng có biết, nhưng chẳng ai dám hé răng. Cũng chẳng ai gợi ý cho ông rằng: một cuộc tập trung lớn theo cách thông thường không còn là việc làm khôn ngoan nhất vào thời điểm đó nữa.

Đảng bộ tại thủ đô Bucharest đã cật lực làm việc thâu đêm để có được một đám đông tràn ngập người ủng hộ chào đón ngài Tổng Chỉ huy tại Quảng trường Palace. Việc tổ chức những sự kiện như thế này cần cả một guồng máy trơn tru, để bắt đám đông tham gia chứng tỏ lòng trung thành với chế độ.

110.000 khán giả

Từ sáng sớm thứ Năm 21 tháng 12, cán bộ Đảng trong các xí nghiệp, các sở ban ngành, đã huy động công nhân viên. Họ chọn người tham gia theo từng phòng ban. Ai từ chối sẽ có nguy cơ bị đuổi việc.

Người ta chở họ bằng xe buýt xuống trung tâm Bucharest, tại đây họ được phát cờ đỏ, băng có hình Ceausescu và các băng rôn, biểu ngữ ca ngợi chủ nghĩa xã hội. Rồi họ bắt đầu diễu hành thành một dòng người đi dần về Quảng trường Palace.

Khi tới nơi, họ được kiểm tra lần nữa để loại bỏ những phần tử bất hảo có khả năng gây rối trà trộn. Mặc dù vậy, nhiều người đi trên những phố chính của Bucharest, như phố Calea Victorei gần đó, đã bị lừa vào đám diễu hành để nhanh chóng nâng cao tổng số người tham gia.

Những người trung thành nòng cốt thì mang băng có hình lãnh tụ và biểu ngữ đứng hàng đầu. Dân thường thì đứng ở phía sau. Mật vụ Securitate có mặt đông đảo, nhưng được trải rộng để trà trộn vào đám đông lên tới 110.000 người.

Phút yếu đuối của Chủ tịch

Giữa trưa, nắng mùa đông rực rỡ, cuộc mít-tinh bắt đầu. Đám đông có vẻ bàng quan khi vài cán bộ Đảng ít được biết tên lên phát biểu khởi động.

Đúng 12g31, Ceausescu, với bà Elena bên cạnh, xuất hiện tại ban-công Trụ sở Đảng. Họ đứng trước một cụm bốn micro để phát biểu.

Ban đầu, mọi sự diễn ra như thường lệ. Quần chúng hoan hô Ceausescu và tiếng vỗ tay đều nhịp thỉnh thoảng vang lên như điểm xuyết cho những phát biểu nhạt nhẽo của ông.

Nhưng, tám phút sau khi ông diễn thuyết, một điều chưa từng có đã xảy ra. Từ phía cuối đám đông có những tiếng ù à, huýt sáo, rồi tiếng hô trầm trầm, cất lên chuỗi âm thanh TI-MI-SOA-RA chậm chậm, rền rền. Riêng hô ban đầu nhỏ, nhưng càng lúc càng vang to, càng dứt khoát.

Ceausescu chợt hụt hẫng, lặng đi trong chốc lát. Rồi ông gắng gượng đọc tiếp bài diễn văn soạn sẵn về “những phần tử phát-xít kích động âm mưu phá hoại chủ nghĩa xã hội”.

Nhưng, tiếng hô vang vẫn tiếp tục, giờ đây lại đệm thêm nhiều tiếng huýt sáo. Truyền hình Rumani, hôm đó được lệnh truyền hình trực tiếp cuộc mít-tinh, vẫn tiếp tục phát hình.

Nhà đại lãnh tụ bỗng im bật, đông cứng lại, miệng mở ra, trề xuống.

Đả đảo và lương hưu

Đó là giây phút yếu đuối chết người của nhà độc tài, và đám đông nắm bắt được điều đó. Quần chúng bắt đầu la to “Ceausescu! Dân là chủ!” và “Đả đảo kẻ giết người!”

Trong cơn bối rối, ông đưa tay phải lên. Nhưng hành vi này lại làm quần chúng sôi lên. Elena nói to với ông, không để tiếng lọt vào micro: “Nói đi! Hứa hẹn gì đó đi!”

Ceausescu nhìn luống cuống, ông lúng ta lúng túng khi loan báo sẽ tăng lương hưu và trợ cấp gia đình lên 2.000 lei (khoảng 2 đô-la Mỹ mỗi tháng). Nhưng chỉ vậy rồi thôi, ông cạn lời, không nói thêm được gì nữa.

Tiếng la ó huýt sáo càng lúc càng to. Giám đốc Đài Truyền hình tự ý ra quyết định ngưng phát sóng. Màn hình TV trống trơn, chỉ còn mỗi chữ “Truyền hình trực tiếp”. Tay hộ vệ lực lưỡng của Ceausescu, Tướng Marin Neagoe, vội vã đưa lãnh tụ rời khỏi ban-công.

Nhiều người sau này cho rằng mình là người khởi xướng những tiếng hô phản đối nhà độc tài trong cuộc mít-tinh này. Vài năm đầu, ai cũng nghĩ người khởi xướng là sinh viên Nica Leon. Nhưng sau đó thì có nhiều hoài nghi về những gì Nica tự nhận. Một người đáng tin hơn, đứng ở hàng đầu đoàn mít-tinh, là tài xế taxi Adrian Donea. Anh kể: “Chúng tôi đều thấy ông ta thực sự

sợ hãi. Lúc đó chúng tôi mới thấy mình có sức mạnh, mình là một lực lượng.” Còn người đầu tiên cất lên tiếng hô “Timisoara” là những công nhân đến từ nhà máy điện Turbomecanica, ở ngoại ô Bucharest. [6]

Náo loạn đường phố

Hầu hết các cuộc cách mạng của đám đông thường hỗn loạn. Đám đông tại Quảng trường Palace đã làm nhà độc tài bị chấn thương trầm trọng, dù không bắn phát đạn nào.

Nhưng rồi, đám đông lại không biết phải làm gì sau đó.

Nếu lúc đó mật vụ Securitate dùng vũ lực tấn công và buộc những người chống đối rời khỏi đường phố Bucharest thì diễn biến Cách mạng Rumani có thể đã rẽ qua một hướng hoàn toàn khác. Nhưng họ đã không đàn áp.

Ngay sau đó, hàng ngũ những người biểu tình được bổ sung hàng ngàn người từ nhà tù ra, họ vừa xem truyền hình trực tiếp, thấy Ceausescu trên TV từ một nhà độc tài toàn năng bỗng hóa thành một lão già yếu đuối. Người khác thì nghe kể lại và cũng túa ra đường xem thực hư thế nào, xem có thực Ceausescu mất mặt hay không?

Chiều hôm đó, xung đột đã diễn ra tại ba điểm chính ngay trung tâm Bucharest: Tại Quảng trường Đại học, nơi có Khách sạn InterContinental, từ nơi này, các phóng viên quốc tế không phải đi đâu xa để thấy những hỗn loạn đang diễn ra; hai điểm kia là Quảng trường Palace và Đài Truyền hình Rumani ở phía bắc thành phố.

Trong vài giờ đồng hồ, các lực lượng an ninh án binh bất động. Họ để mặc người biểu tình náo loạn.

Ông Pavel Campeanu – người cộng sản lão thành từng ở chung nhà tù với Ceausescu, nhưng đã không nhìn mặt nhà độc tài mấy chục năm qua – nhận định rằng: “Ngay lúc đó, Ceausescu vẫn còn có thể chọn giải pháp đối thoại với sinh viên, với những người bất đồng, và với những người cộng sản cải cách. Nhưng ... để làm vậy, ông phải đổi hẳn cái nhìn thâm căn cố đế của mình. Đó là điều ông không làm được.” [7]

Gạch đá chọi sung

Thay vì đối thoại, Ceausescu chọn giải pháp đàn áp và dùng chiến thuật đã áp dụng ở Timisoara vài ngày trước đó. Từ 6 giờ tối, nhân viên mật vụ Securitate và các đơn vị công an đã xả súng bắn vào người biểu tình, khi vũ khí tự vệ duy nhất của họ là bom chai tự chế, gạch đá, và lá chắn là những chiếc xe hơi lật ngang trên đại lộ thành phố.

Một người tham gia cách mạng cho biết: “Khắp nơi, chỗ nào cũng náo loạn. Nhưng chúng tôi

quyết tâm trụ lại trên đường phố để phản kháng, ít nhất là trong đêm đó, rồi xem chuyện gì sẽ xảy ra.”

Không có bộ đội chính quy nào dự phần vào cuộc đàn áp. Họ ở lại trại. Vài người được phái đến nhưng hầu hết đều là tân binh, họ cũng hoang mang, không biết phải nã súng vào ai.

Sai lầm thứ hai: Cổ bám

Bên trong trụ sở Đảng Cộng sản tại Quảng trường Palace, Ceausescu phạm sai lầm lớn thứ hai.

Vốn là người rất lo lắng cho an ninh bản thân, ông đã mượn nguyên một đội cận vệ với 80 mật vụ được đào tạo kỹ thuật cao, được đãi ngộ và trả lương hậu hĩnh để trung thành tuyệt đối. Không những thế, dưới đất trụ sở Đảng là một hệ thống đường hầm bí mật nối kết với những dinh thự khác của ông tại Bucharest.

Với điều kiện như vậy, Ceausescu có thể dễ dàng thoát khỏi thành phố, đến nơi khác để tập hợp những kẻ trung thành và xoay chuyển tình thế. Nhưng, ông đã không dùng biện pháp này. Cũng không ai hiểu vì sao.

Suốt buổi chiều và đêm hôm đó, Ceausescu co cụm trong trụ sở cùng các cận vệ và quan chức thân cận. Một lần, ông nói với họ rằng: “Tôi sẽ ở lại chiến đấu... Tôi sẽ không bỏ chạy dưới áp lực, và vợ tôi cũng đồng quan điểm.”

Chẳng ai buồn thuyết phục ông làm khác đi. Thậm chí một số người đã đổi chiều với toan tính riêng để tự cứu. Những người khác thì tiếp tục im lặng vì sợ hãi, như xưa nay vẫn vậy. [8]

Đêm không ngủ

Đêm đó, quần chúng trụ lại trên đường phố. Thịnh thoảng cũng có những cuộc đụng độ dây dưa khiến khoảng 35 người chết, nhưng mật vụ Securitate và công an chống bạo động đã biến mất trước khi mặt trời lên.

Một đám rất đông người, nhưng rất ôn hòa, đã chiếm đóng Quảng trường Palace. Alex Serban nhớ lại: “Chúng tôi nghĩ có gì đó sẽ xảy ra. Nhưng chẳng biết đó sẽ là gì.”

Đài Truyền hình Rumani lại tiếp tục truyền hình trực tiếp các cuộc biểu tình. Không ai ra lệnh cho họ ngưng ghi hình, nhưng có thể thấy là để các nhà quay phim tiếp tục giữ máy ghi hình, họ phải có lòng dũng cảm.[9]

Sai lầm thứ ba: Đổ tội

Lúc 9 giờ sáng, thứ Sáu 22 tháng 12, bên trong trụ sở Đảng, nhà độc tài Ceausescu đã đưa ra một quyết định khiến quân đội xoay chiều, chống lại ông, làm ông tiêu tan mọi hy vọng.

Ceausescu cho rằng phải có kẻ chịu trách nhiệm về những bạo loạn trong thành phố, nên ông chĩa mũi dùi vào Bộ trưởng Quốc phòng, Tướng Vasile Milea. Ông nói Milea mắc tội ‘phản quốc’ vì đã không ra lệnh cho binh lính bắn vào người biểu tình, và quyết định sa thải Milea.

Những gì xảy ra cho Milea ngay sau đó đến nay vẫn chưa có gì chắc chắn. Theo ý kiến của gia đình Milea, của bạn bè và một số thuộc cấp thì ngay sau 10 giờ sáng, theo lệnh của Ceausescu, một nhóm mật vụ đã áp giải Milea lên tầng trên, vào phòng làm việc của ông, và sau đó bắn ông chết.

Một diễn giải khác, được các nhóm sĩ quan khác đưa ra, cho rằng Milea được đưa vào phòng làm việc của mình, và ông đã tự sát ở đó.

Thông báo chính thức phát đi lúc 11 giờ thì nói: “Tướng Milea, tên phản quốc, đã tự sát”.

Dù cách nào đi nữa thì tin này đã có một ảnh hưởng vô cùng sâu sắc. Ngay khi tin được loan ra, một loạt những tiếng la ó phản đối đã vang lên dữ dội quanh Quảng trường Palace.

Ai cũng rõ, tướng bụng phệ 62 tuổi Milea suốt bao nhiêu năm qua là một trong những kẻ nham hiểm nhất trong hàng ngũ những tên nịnh hót bao quanh Ceausescu. Ông được một số sĩ quan cao cấp nể trọng, nhưng các sĩ quan cấp dưới thì chẳng xem ông ra gì. Tức khắc, ông được biến trở thành vị tử đạo của cuộc cách mạng đang diễn ra.

Quân về với dân

Tư lệnh của cả ba binh chủng quân đội đều đồng loạt từ bỏ Ceausescu và xem ông như kẻ không còn may mắn chính nghĩa. Binh sĩ của họ cũng lập tức đứng về hàng ngũ những người đang nổi dậy.

Binh lính tháo băng đạn ra khỏi nòng súng và hươ lên cao cho dân thấy. Một số xe tăng sáng hôm đó được lệnh án ngữ các đại lộ trung tâm thành phố, giờ đây nắp xe tăng mở tung và lính binh chủng tăng cũng đứng lên vẫy chào quần chúng xung quanh. Một tiếng hô nữa lại vang dội trên Quảng trường Palace và lan ra toàn thành phố: “Quân đội – đã về với nhân dân.” [10]

Khoảng 11 giờ 30 sáng, một chiếc trực thăng trắng đã đáp xuống sân thượng Trụ sở Đảng, trong tiếng la ó của quần chúng bên dưới.

Ceausescu cố gắng nói chuyện với dân chúng lần nữa nhưng ông đã hoàn toàn thất bại. Ông bước ra ban-công tầng một, nơi ông đã đọc diễn văn hôm trước. Nhưng lần này thì quần chúng lẩy gạch đá và những gì có thể nhặt được ném ông.

Cận vệ kéo ông và bà vợ Elena rời khỏi ban-công đi về phía thang máy.

Dân vào nhà, Chủ tịch lên mái

Một nhóm người biểu tình lúc đó đã phá được cổng thép lớn dẫn vào tòa nhà. Với số đông, họ áp đảo và đoạt súng của lính gác. Họ chạy ồa lên thang, nơi cận vệ Ceausescu chống cự. Nhưng sau khi chống cự quyết liệt được vài phút, những cận vệ này cũng đầu hàng.

Đám đông tiếp tục tràn vào, băng qua phòng làm việc của Ceausescu và xuất hiện trên ban-công, nơi họ được hàng ngàn người đứng dưới quảng trường hoan hô, cổ vũ.

Không ai trong số người nổi dậy này biết rằng lúc đó, họ chỉ đứng cách nhà độc tài bị họ ghê tởm có vài mét mà thôi. Lúc này, ông đang bị kẹt trong thang máy và thoát được chỉ nhờ may mắn.

Biệt đội mật vụ bảo vệ ông đã quyết định không đi xuống tầng hầm, nơi những người còn sót lại cùng ông có thể dùng hệ thống đường ngầm bí mật để thoát hiểm. Họ quyết định đi lên sân thượng. Nhưng rủi thay, điện bị mất khi các cuộc đụng độ xảy ra, thang máy kẹt cứng trước khi đến được tầng cao nhất.

Sau vài phút loay hoay vất vả, các cận vệ cậy bung được cánh cửa thang máy và đưa lãnh tụ và vợ, lúc này đang thở gấp, đứt đoạn và hốt hoảng, leo lên sân thượng.

Họ được hai người tin cậy nhất tháp tùng: Thủ tướng Emil Bobu, và Phó Thủ tướng Manea Manescu, một trong những anh em rể của Ceausescu.

Trực thăng nóc nhà

Cánh quạt trực thăng Ecureuil, do Pháp chế tạo, lúc đó đang quay phản phật. Họ phải quyết định nhanh.

Phi công trực thăng, Thiếu tá Vasile Malutan, 46 tuổi, cũng có chiếc bụng phệ, tiếp đón họ. Ông là phi công riêng của Ceausescu trong tám năm qua, nhưng lần này ông lại không hề muốn tham gia vào chuyến di tản bất đắc dĩ.

Ông kể: “Tôi được lệnh bay đến sân thượng tòa nhà và ở đó chờ. Ban đầu, thực ra là có bốn chiếc trực thăng, ba chiếc để chở thành viên chính phủ. Nhưng nhiệm vụ của ba trực thăng kia đã bị hủy bỏ. Bản thân tôi cũng nghĩ tới việc bay khỏi nơi này... mà không đón bất cứ ai. Nhưng tôi thấy một số tay mật vụ chuyên bắn tỉa trên các mái nhà gần đó. Tôi sợ nếu họ thấy tôi bay đi mà không đón ai thì họ sẽ bắn hạ tôi ngay. Tôi gọi điện về căn cứ hỏi: ‘Tôi có cần ở lại không?’ Họ trả lời: ‘Có, cứ ở lại chờ!’” Lúc đó Malutan biết rõ những gì đang xảy ra dưới kia, vì căn cứ liên tục kể cho ông nghe những gì dân Rumani đang thấy trên TV.

Khi phát hiện số người chuẩn bị lên máy bay quá đông, Malutan thốt lên: “Đông quá, không chỗ hết!” Nhưng ngay lúc đó, một số người biểu tình đã leo lên được mái nhà và có thể ào lên trực thăng trong giây lát. Thế là đám người tháo chạy mặc kệ lo ngại của phi công, trèo lên trực thăng.

Khi cất cánh, chiếc trực thăng đã phải ị ạch, may mắn lắm mới rời khỏi nóc nhà. Phi công kể: “Nếu đậu trên mặt đất, tôi không nghĩ mình có thể bay lên.”

Lúc đó là 12 giờ trưa. Trong trực thăng có tổng cộng chín người, gồm cả ba người tổ bay. Quá chật đến nỗi một người trong tổ bay phải ngồi trên đùi một cận vệ.

Elena khóc như mưa. Ceausescu hoàn toàn suy sụp.

Sau vài phút bay, phi công Malutan quay hỏi Ceausescu: “Đi đâu?” Vị lãnh tụ bối rối. Ông và Elena tranh cãi một lát rồi cuối cùng Ceausescu nói: “Đi Snagov”, một điểm cách Bucharest 60 km về phía tây bắc, nơi ông có một dinh thự ven hồ. [11]

Ồ-lê, Ô-lê, Ô-lê

Niềm vui vỡ oà tại Quảng trường Palace khi quần chúng nhìn thấy chiếc trực thăng của Chủ tịch hối hả rời thành phố.

Khắp nơi, đâu cũng thấy lá cờ Rumanian ba màu đỏ, xanh dương, vàng với một lỗ tròn chính giữa – huy hiệu búa liềm giữa cờ đã bị đục bỏ còn lại một lỗ tròn vo.

Quần chúng cất tiếng hát, hầu hết hát theo giai điệu bài hát bóng đá nổi tiếng được cất lên trong bất cứ trận bóng nào. Họ hát rằng:

Ole, Ole, Ole, Ole
Ceausescu unde é?
Ole, Ole, Ole, Ole
Ceausescu nu mai é!

(Ồ-lê, Ô-lê, Ô-lê, Ô-lê
Ceausescu đâu rồi?
Ồ-lê, Ô-lê, Ô-lê, Ô-lê
Ceausescu hết thời!)

Hàng trăm người tràn ngập trụ sở Đảng. Khi ulla vào tòa nhà, họ tin rằng họ là những người khởi nghĩa và chính họ đã lật đổ nhà độc tài. Nhưng đó là một đoàn người hỗn độn, ngẫu nhiên hình thành vì có mặt vào đúng nơi, đúng lúc. Trong số, có công nhân xí nghiệp, tài xế taxi, thư ký văn phòng, giáo viên... Một trong những người đầu tiên lọt vào sảnh trung tâm tòa nhà là một cô phục vụ quầy rượu tại khách sạn du lịch InterContinental gần đó.

Trong văn phòng khổng lồ, nơi Ceausescu từng làm việc, họ thảo luận hàng giờ đồng hồ nhưng hoàn toàn không có tổ chức. Không ai trong họ có kinh nghiệm làm việc trong guồng máy chính quyền, hoặc thuộc phe đối lập. Ai cũng có ý kiến, nhưng không ai có quyền lực. Giữa tình thế hỗn

độn này, quyền lực lại nằm ở chỗ khác.

Truyền hình giữ một vai trò then chốt trong Cách mạng Rumani, nhưng không phải các đài phát thanh hay truyền hình quốc tế đã tạo nên bước chuyển. Vào ngày hỗn loạn đầu tiên, sau khi Ceausescu bỏ chạy, các studio ghi hình của Đài Truyền hình Rumani đã bỗng nhiên trở thành trụ sở của chính quyền cách mạng.

Gelu Voican-Voiculescu, một trong những lãnh đạo đầu tiên thời kỳ hậu-Ceausescu, cho biết: “Thành công của chúng tôi là thành công trong việc sử dụng sức mạnh truyền hình.” [12]

Lên Đài

Từ sáng ngày 22 tháng 12, bất cứ ai ở Bucharest có chút ảnh hưởng, hoặc nghĩ mình có chút ảnh hưởng, đều ghé đến trụ sở của Đài Truyền hình Rumani, một tòa nhà bằng bê-tông xấu xí nằm trên một đại lộ trung tâm thành phố.

Ion Iliescu, được biết tới trong hàng ngũ Đảng Cộng sản như một đối thủ cạnh tranh của Ceausescu, kể lại rằng khoảng giữa sáng hôm đó, anh mật vụ Securitate vẫn lơ đãng theo dõi ông trong bao nhiêu năm nay tự nhiên biến mất. Thế là ông đi thẳng đến Đài Truyền hình.

Tướng Victor Stanculescu, mới được phong chức Bộ trưởng Quốc phòng sáng hôm đó, thay cho Tướng Milea đã chết, cũng là người khuyên Ceausescu thoát thân bằng trực thăng, cũng đến Đài Truyền hình, cùng một số sĩ quan cao cấp khác.

Nhà thơ phản kháng Mircea Dinescu cũng thế. Ông bị quản thúc tại gia ở Bucharest suốt sáu tháng trước vì dám trả lời phỏng vấn của tờ báo Pháp Libération. Ông cũng đi thẳng đến Đài Truyền hình. Đến Đài Truyền hình vô tình đã trở thành một việc làm tiêu biểu của Cách mạng Rumani.

Ông kể lại: “Sáng thứ Sáu 22 tháng 12, một người hàng xóm gọi điện báo cho tôi rằng mấy anh mật vụ Securitate có vũ trang đứng gác trước cửa nhà tôi đã đi rồi, không còn nữa. Thế là tôi đi ra ngoài, đảo một vòng xem sao. Đúng vậy, họ đi rồi! Thế là tôi lang thang vào thành phố. Rồi một đám đông người biểu tình ủa đến với tôi, họ nhắc bồng tôi lên. Họ đặt tôi đứng trên một chiếc xe bọc sắt và loan báo với binh lính chung quanh rằng ‘Đây là Dinescu! Hãy đưa ông ấy đến Đài Truyền hình!’ Mọi sự diễn ra như trong một cuốn phim dở về cách mạng.”

Diễn viên Nhà hát Quốc gia, Ion Caramitru, một trong những nghệ sĩ được ưa chuộng nhất trong nước, cũng được chở đến Đài Truyền hình trên nóc một chiếc xe tăng.

‘Có biết gì đâu’

Một giờ đồng hồ sau khi Ceausescu tẩu thoát, giữa những hỗn độn, không biết phải làm gì, ban

điều hành Đài Truyền hình đã cho ngưng phát sóng. Nhưng khoảng 1 giờ chiều, truyền hình trực tiếp lại được tiếp tục và những người đầu tiên xuất hiện trên TV là nhà thơ và diễn viên kể trên. Họ mỉm cười thật rạng rỡ và vui vẻ. Nhà thơ Dinescu công bố: “Nhà độc tài đã bỏ chạy.” Đến cuối ngày thì nhà thơ này sẽ trở thành một bộ trưởng trong chính phủ mới.

Với hàng triệu người Rumani sống bên ngoài thủ đô Bucharest thì đó là bản tin đầu tiên họ được nghe về cuộc cách mạng ở Bucharest. Một trong số là Silviu Brucan, một trí thức phản kháng, kẻ đối đầu với Ceausescu [lúc đó bị giam lỏng ở ngoại ô Bucharest] nghe xong bản tin, ông cũng đến Đài Truyền hình.

Diễn viên Caramitru tâm sự: “Cảm giác giải thoát và phấn khích sau ngần ấy năm ngộp thở quả thực là hết sức say mê! Nhưng chúng tôi có biết gì đâu! Làm sao chúng tôi thành lập được chính phủ bây giờ? Tôi chỉ là diễn viên mà thôi. Tôi hoàn toàn không có một khái niệm mình sẽ là Tổng thống hay gì khác.” [13]

Nhưng trong số vẫn có những người nắm được bản chất của quyền lực. Ion Iliescu và những người theo phe ông thấy ngay cơ hội kiểm soát cuộc cách mạng, và họ đã lập tức nắm lấy.

Mới như cũ

Khi Ion Iliescu đến Đài Truyền hình thì mọi sự đang hỗn loạn. Ông kể lại: “Ai cũng muốn nói, cũng cho thấy thiện chí. Nhưng tôi cảm thấy rằng phải tái lập trật tự, vì thiện chí và cảm xúc thuần túy có thể dẫn đến tình trạng vô chính phủ.”

Ông và một vài quan chức cộng sản bị Ceausescu đối xử tệ không bằng chức trước đó, cùng một số đồng các tướng lĩnh và một vài trí thức phản kháng đã thành lập chính quyền từ những mảnh vỡ nát còn sót lại của nền độc tài Ceausescu.

Cũng vì vậy, một giả thuyết được lan truyền rộng rãi rằng: có một âm mưu tiếm quyền được tính toán kỹ lưỡng. Giả thuyết này được người dân Rumani và các nơi khác tin là thật.

Sự xuất hiện của quá nhiều người cộng sản cũ, chưa hề thay da đổi thịt, trong chính quyền mới, và sự khó khăn của quá trình dân chủ hóa sau đó càng làm cho giả thuyết vừa kể trên nghe đáng tin hơn.

Thực ra, không có chứng cứ hay tài liệu gì khẳng định giả thuyết kia là đúng. Giả thuyết cũng tự mâu thuẫn, một mặt công nhận tình hình hỗn loạn không thể dự đoán khi quần chúng nổi dậy và nhà độc tài bỏ chạy, một mặt lại nói tới âm mưu được tính toán cẩn thận hàng tháng trước. Rõ ràng mặt này phủ nhận mặt kia, khiến kết luận về một âm mưu lật đổ có từ trước trở nên khó tin.

Không thể và có thể

Nhưng vẫn có nhân vật, như Tướng Nicolae Militaru, người trở thành Bộ trưởng Quốc phòng trong chính quyền mới, khẳng định là đã có một kế hoạch từ trước.

Ông nói kế hoạch lật đổ Ceausescu dự tính sẽ diễn ra vào tháng 2 năm 1990. Ceausescu sẽ bị bắt giam khi đang ở ngoài Bucharest và sẽ bị vô hiệu hóa bằng súng bắn thuốc mê, lúc đó quân đội và lực lượng cách mạng nòng cốt sẽ tuyên bố đảo chính. Tuy nhiên, súng bắn thuốc mê sẽ chỉ được chuyển đến vào giữa tháng 1, 1990, vì thế, cuộc cách mạng vừa rồi đã đi trước cuộc đảo chính dự định. Chính phủ mới dự định sẽ được đặt tên là Mặt trận Cứu nguy Tổ quốc và Ion Iliescu sẽ là người đứng đầu.

Tuy nhiên, Ion Iliescu và các thành viên hàng đầu của chính quyền hậu-Ceausescu đã bác bỏ ý kiến về âm mưu kể trên. Iliescu nói: “Nhiều người đã bàn về việc cần làm trong tương lai, về cách để thoát khỏi thảm trạng hiện nay. Tôi cũng có nói chuyện với giới quân sự. Nhưng liệu họ có dám hành động để loại bỏ chế độ Ceausescu không? Có kế hoạch, cũng phải có điều kiện thuận tiện cho kế hoạch thành công. Chúng tôi bàn bạc xem có thể làm gì, nhưng... mọi sự đã rõ – từ những người ở trong quân đội hay các tập thể khác – rằng không thể làm được bất cứ điều gì!” [14]

Khi Iliescu nói chuyện trên TV chiều thứ Sáu 22 tháng 12, ông tỏ ra là một nhân vật có uy quyền, ông hứa sẽ đưa kẻ bấy lâu đầy đọa người dân Rumani ra ‘xét xử trước công chúng.’ Ông cũng nói nhiệm vụ trước mắt là tái lập trật tự, vì vào lúc đó, chưa ai biết chắc liệu Ceausescu có phản pháo hay không. Rồi ông kêu gọi ‘mọi người dân có trách nhiệm’ đứng ra thành lập các Ủy ban Cứu nguy Tổ quốc.

Đến 6 giờ tối cùng ngày, quân đội xem như đã hoàn thành việc đưa Iliescu lên làm người đứng đầu chính quyền mới, một chính quyền còn chao đảo, yếu ớt, ra đời trong bất định và hỗn loạn, nhưng có một nhiệm vụ cấp bách bậc nhất: Dập tắt nguy cơ một cuộc nội chiến.

Khủng bố di động

Súng đã nổ lúc 7 giờ tối. Các nhóm nhỏ sĩ quan mật vụ Securitate trung thành với Ceausescu bắt đầu nổ súng bừa bãi vào đám đông trên đường phố đang ăn mừng cách mạng. Các cuộc nổ súng đã diễn ra nghiêm trọng trong một ngày hai đêm, rồi thưa thớt hơn một ngày sau đó.

Thật khó xác định ai bắn vào ai và vì sao. Hầu hết các vụ bạo động diễn ra gần như vô cớ và tùy tiện. Chẳng hạn như vụ bắn phá Thư viện Quốc gia, với kiến trúc tân-cổ-diễn rất đẹp, trong lúc Thư viện không có một ai. Rút cuộc, chỉ có hàng trăm pho sách quý hiếm bị tiêu hủy.

Mật vụ Securitate hoạt động chiếu theo công lệnh có mã số 2600, vốn quy định cách chiến đấu trong tình huống có ngoại xâm hoặc có nổi dậy nghiêm trọng. Không rõ ai đã kích hoạt lệnh này, vì những người cao cấp nhất của Securitate, gồm cả Tướng Vlad, đều đã bỏ qua hàng ngũ cách

mạng. Chiến thuật được dùng không nhằm mục tiêu quân sự, mà được thiết kế để khủng bố, làm dân chúng sợ bao nhiêu tốt bấy nhiêu.

Trước tình thế này, quân đội cũng không biết đáp trả ra sao. Phần lớn binh lính vừa nhập ngũ, chưa được huấn luyện kỹ, cũng chưa từng bắn phát súng sát thương nào. Phân biệt đâu là bạn đâu là thù thật khó, nhất là khi có hàng ngàn thường dân được binh lính giao vũ khí lấy từ các trại lính.

Những mật vụ “khủng bố” lại hay mặc thường phục hoặc ngụy trang thành lính. Họ chia thành từng toán nhỏ, đi trong các đường ngầm và cống rãnh để di chuyển quanh Bucharest, sau đó chui lên, tấn công các đơn vị quân đội hay mục tiêu dân sự rồi đột ngột lặn mất.

Tấn công Đài Truyền hình

9 giờ tối, thứ Sáu 22 tháng 12, họ tấn công Đài Truyền hình, nhưng dường như không dễ chiếm đóng. Lúc này, Đài Truyền hình đã được nhiều xe tăng bao quanh để bảo vệ. Lực lượng bảo vệ cũng là tân binh, chỉ được huấn luyện trong vòng chưa đầy hai tháng và lại mặc áo giáp hạng nặng, phù hợp với chiến trường lớn hơn là để chống du kích chiến trên đường phố. Cuộc đọ súng nổ ra trong khoảng một tiếng. Có 62 người chết, phần lớn là thường dân mắc kẹt giữa hai làn đạn. Đài Truyền hình còn bị tấn công vài lần nữa trong mấy ngày kế tiếp. Tuy vậy, tin đồn lại lan ra rằng hàng ngàn người đã chết và Bucharest đã tắm máu, giao tranh diễn ra dữ dội.

Trên toàn cõi Rumani, số người chết chính xác là 1.104 người, trong số có 493 chết tại Bucharest và một phần ba là những tay mật vụ “khủng bố”. Có 3.352 người bị thương, 2.000 trong số là ở Bucharest. Sự kiện riêng rẽ tệ hại nhất là một vụ quân mình bắn quân ta. Sáng sớm ngày thứ Bảy 23 tháng 12, binh lính canh gác phi trường Otopeni của Bucharest đã vô tình nổ súng vào xe chở lực lượng tiếp viện đến bổ sung quân số cho họ.

Theo lời kể của Valentin Gabrielescu, chủ tịch cuộc điều tra của Thượng viện về các vụ giao tranh trong thời gian cách mạng, thì phần lớn người chết là “thường dân vô tội, bị kẹt giữa làn đạn của một bên là lính mới đang hoảng loạn, và một bên là thường dân nã súng vào bọn khủng bố. Cùng với quân đội và công an, hàng ngàn thường dân cũng được vũ trang, họ lại bị áp lực vì tin đồn thất thiệt và những mối nguy tưởng tượng... người này cứ thế bắn vào người kia. Thật hỗn loạn.” [15]

Cuộc tẩu thoát bi hài

Cuộc tẩu thoát của Ceausescu phải nói là vừa bi vừa hài. Xế chiều hôm đó thì cặp vợ chồng sẽ bị bỏ rơi, không nơi nương tựa và bị bắt. Nhưng trước hết, hãy trở lại với cuộc tháo chạy bằng trực thăng vào ngày thứ Sáu 22 tháng 12.

Sau khi thoát nạn trong gang tấc khi bay khỏi nóc nhà trụ sở Đảng, họ tiếp tục bay trong 20 phút đến Snagov, nơi hai ông bà có căn dinh thự 42 phòng, nhưng cũng không ở đây lâu. Ceausescu gọi một loạt cuộc điện thoại nói chuyện với các bí thư tỉnh ủy xem còn nơi nào sẵn sàng cho ông đến lánh nạn không. Hai ông bà không tính đến chuyện trốn ra nước ngoài. Ceausescu cau mày khi được báo cáo cách mạng đã lan ra khắp nơi.

Họ lên căn phòng trên tầng một, lục tung tủ rã, đổ mọi thứ từ ngăn kéo ra, lật ngược nệm giường, rồi dồn mọi thứ vào những túi màu xanh, kể cả hai ổ bánh mì. Sau 15 phút, khoảng 1 giờ 20 chiều, họ vội vã chạy trở lại trực thăng đang chờ. Họ cho hai hành khách bắt đắ dĩ là Thủ tướng Bobu và Phó Thủ tướng Manescu rời đoàn để đi bằng xe, tự lo cho bản thân. Trước khi đi, Manescu [em vợ Ceausescu] đã quỳ xuống, hôn tay Chủ tịch.

Bi hài trên không

Giờ thì vợ chồng Ceausescu chỉ còn có hai người cận vệ đi theo, Trung úy Florian Rat và Marian Rusu. Viên phi công thì nãy giờ nóng lòng muốn bỏ mặc Chủ tịch và bầu đoàn của ông, nhưng hai cận vệ cứ chĩa súng vào anh, bảo anh phải làm những gì Chủ tịch yêu cầu.

Phi công Malutan kể: “Khi đã vào chỗ trên trực thăng, Ceausescu hỏi tôi ‘Anh ở phe nào? Ta đi đâu đây?’ Tôi đáp: ‘Ông bảo đi đâu thì đi đó!’ Chúng tôi cất cánh lúc 1 giờ 30 chiều. Hai cận vệ rất căng thẳng. Họ cứ chĩa súng ngăn tự động vào tôi. Trong khi đó thì qua tai nghe, tôi nghe tiếng chỉ huy của mình nói rằng ‘Vasile, nhớ nghe radio. Cách mạng đang diễn ra!’ Ngay sau đó, Ceausescu ra lệnh cho tôi cắt đứt liên lạc radio với căn cứ. Tôi rất muốn thuyết phục ông ta cho tôi hạ cánh... nhưng tôi có một mình, lại bị cắt đứt liên lạc với chung quanh.” [16]

Phi công được lệnh bay đi Pitesti ở tây nam Rumani. Anh cố tình bay lên cao “để ra-đa phát hiện ra chúng tôi”. Nhưng một trong hai cận vệ đoán được ý đồ của anh nên hỏi: “Vasile! Anh làm quái gì thế?” Phi công quay qua nói với Ceausescu: “Chúng ta bị ra-đa phát hiện rồi!” Vợ chồng Ceausescu rất hốt hoảng. Ceausescu la to: “Bay xuống! Hạ cánh gần đường lộ!”

Phi công cho trực thăng hạ cánh trên một cánh đồng cách Titu 4 km, ngay bên ngoài làng Salcuta. Lúc đó là 1 giờ 45 chiều.

Bi hài trên cạn

Cận vệ Marian Rusu ngoắc hai chiếc xe hơi đi ngang. Vợ chồng Ceausescu và cận vệ Florian Rat lên một xe. Còn Rusu, cận vệ riêng của Elena trong nhiều năm, lên chiếc xe còn lại. Rusu hứa sẽ bám theo họ ngay phía sau. Nhưng, Rusu đã bỏ rơi họ ngay sau đó.

Chiếc xe vợ chồng Ceausescu ngồi là chiếc Dacia màu đỏ do Bác sĩ Nicolae Deca lái. Ông bác sĩ lập tức nhận ra ai đang ngồi trong xe mình, và ông tìm cách tránh xa các vị khách bắt đắ dĩ

này càng sớm càng tốt. Ông nói xe hết xăng. Dĩ nhiên là nói dối, nhưng lại nghe rất có lý trong tình hình khan hiếm ở Rumani lúc bấy giờ.

Cận vệ Rat lại bắt một tài xế khác chở, đó là Nicolae Petrisor, 25 tuổi, khi anh đang ở trước cửa nhà mình. Ceausescu bảo anh lái xe đến Targoviste, nơi có một nhà máy kiểu mẫu – xây chỉ để làm màu, lấy tiếng – mà ông đã từng ghé thăm vài lần cùng quan khách nước ngoài. Người ở đó là những công nhân được đặc biệt ưu đãi, là những người cộng sản trung thành, chắc chắn họ sẽ đón tiếp ông bà, Ceausescu nói với Elena như thế, nhưng bà vẫn tỏ vẻ nghi ngại.

Khi họ đến Targoviste, thì oái oăm thay, thị trấn này cũng đang tung bừng ăn mừng tin cách mạng nổ ra.

Họ bỏ cận vệ Rat bên ngoài thị trấn. Sợ bị nhận diện, hai vợ chồng cứ phải cúi đầu, giấu mặt. Petriso được lệnh lái xe đến một đồn điền mà hai ông bà đã thăm viếng nhiều lần. Giám đốc đồn điền, Victor Seinescu, cho họ vào.

Nhưng đến khoảng 2 giờ 45 chiều, Seinescu lại gọi dân quân địa phương và báo cho họ biết lai lịch của hai vị khách. Vợ chồng Ceausescu được hai dân quân mặc đồng phục dẫn đi. Nhưng phải đến ba giờ sau đó, họ mới được giao nộp cho quân đội, dù trại lính chỉ cách đó 450 mét.

Cũng như rất nhiều những sĩ quan cao cấp chiều hôm đó, Seinescu phải quyết định mình theo phe nào. Cuối cùng thì ông quyết định giao vợ chồng Ceausescu cho quân đội. Khoảng gần 6 giờ tối, họ được đưa tới trại lính tại Targoviste, nơi đóng quân của một đơn vị pháo phòng không.

Chỗ ở cuối cùng

Thật khó đưa hai người đến trại lính mà không bị ai phát hiện. Vì vậy, vợ chồng Ceausescu được đưa lên một xe bọc sắt để tránh ánh mắt của công chúng, và xe phải đi đường vòng tới trại lính. Chuyển đi mất khoảng năm phút.

Đến nơi, ông bà được đưa đến nơi trú ngụ cuối cùng. Một văn phòng được biến thành hai khu riêng, cách nhau một dãy bàn. Hai chiếc giường lính đặt trong góc phòng, có chăn nhưng không có khăn trải. Một lò sưởi lớn bằng gốm nằm ở góc phòng còn lại, cạnh đó là bồn rửa có vòi nước lạnh.

Khu vực tầng trệt này của trại lính được cách ly với mọi người, chỉ trừ một vài sĩ quan và hạ sĩ quan được chọn lọc đặc biệt. Thiếu tá Ion Secu là người có mặt với hai vợ chồng trong hai ngày rưỡi cuối cùng sắp tới của họ.

Thoạt đầu, Secu cho biết: “Ceausescu cư xử như ông vẫn đang là Tổng Tư lệnh tối cao. Câu đầu tiên ông nói là ‘Tình hình thế nào rồi? Báo cáo tôi nghe!’ Tôi đáp rằng ‘Chúng tôi ở đây là để bảo vệ ông khỏi quần chúng. Nhưng chúng tôi phải tuân lệnh những người cầm quyền tại Bucharest!’

Câu đó làm ông nổi nóng, chầm ngòi cho một chuỗi những lời nguyên rửa bọn phản bội đã chủ mưu chống lại ông. Phải một lúc sau ông mới hiểu ra thực trạng là mình đang bị giam giữ.” Tâm trạng của ông biến động, lúc thì im lặng, tuyệt vọng, lúc thì kích động la lối, nguyên rửa bọn ‘phản bội’.

Người chỉ huy, Trung tá Mares, lo lắng cho an ninh của ông trên hết. Lúc đó trong căn cứ có 500 binh sĩ và 40 nhân viên dân sự. Ai biết được sự có mặt của Ceausescu đều bị hạn chế rời khỏi căn cứ.

Một triệu đô và nạt nộ

Thỉnh thoảng, Ceausescu cũng dờ dẫm trò đùa người khác. Một trong những người canh giữ ông 24/24 kể lại rằng: “Ông đến gần tôi... chìa tay ra cho tôi, nói rằng ‘Tôi sẽ cho cậu một triệu đô Mỹ, và bất cứ cấp bậc nào trong quân đội mà cậu thích, nếu cậu giúp đưa chúng tôi ra khỏi đây!’ Nhưng tôi không tin ông ấy nói thật lòng. Tôi nghĩ thầm, chưa chắc đã được triệu đô, mà có khi lại ăn ngay một viên đạn vào gáy không chừng. Nên tôi nói với ông ‘Không được đâu!’”

Với Elena thì đó là ba ngày bà cảm rằm không ngừng. Người canh gác bà kể lại: “Bà chê hết cái này đến cái khác! Bà ấy sợ, nhưng lúc nào cũng giận dữ, cơn giận của bà cũng thật đáng sợ. Ông Ceausescu bị tiểu đường nên phải đi vệ sinh nhiều lần, mà nhà vệ sinh cuối hành lang thì lại bốc mùi hôi thối. Bà dứt khoát không chịu dùng nhà vệ sinh kia! Thế là chúng tôi phải đưa cho bà một cái xô để đi trong phòng. Lúc nào tôi nói điều gì với ông thì bà đều nạt nộ rằng ‘Anh dám ăn nói với vị Tổng Tư lệnh như thế à?!’”

Đêm đầu tiên hôm đó, theo lời Secu kể lại, họ ngủ chung một chiếc giường đơn, họ co cụm lại, hai người già giang tay ôm lấy nhau. Secu cho biết: “Họ nói thì thầm, nhưng dù đang ôm nhau họ vẫn cứ cảm rằm cãi qua cãi lại. Có lúc Ceausescu nói ‘Nếu bà nói tôi biết sớm mấy chuyện bà biết, thì tôi đã xử thằng Iliescu đó rồi! Tôi đã cho nó đi đời mùa hè vừa rồi. Nhưng bà đâu có cho tôi biết!’ Bà thì cũng có lúc cự lại ông rằng: ‘Tất cả là lỗi tại ông. Đáng lẽ mình không nên đến đây ngay từ đầu. Tại ông hết!’”

Ăn sĩ quan, mặc ngục trang

Họ không chịu ăn bất cứ thứ gì, ngoại trừ bánh mì và táo, và chỉ uống nước trà không đường. Thức ăn được đưa đến cho họ từ nhà ăn của các sĩ quan, nhưng họ không đụng đến, dường như sợ thức ăn có thuốc độc.

Buổi sáng đầu tiên hôm sau, các sĩ quan cho họ mặc quần áo lính, để nếu trại lính có bị mật vụ Securitate trung thành với ông bà tấn công thì chúng cũng khó tìm ra hai ông bà. Họ yêu cầu Ceausescu cởi áo choàng sẫm màu và mũ lông để mặc quần áo lính. Elena không chịu thay quần áo. Lính gác phải dùng sức để lột chiếc áo choàng cổ lông thú trên người bà, rồi choàng cho bà

chiếc áo khoác quân đội mùa đông và chụp lên đầu bà chiếc mũ lính.

Dụ dỗ cuối cùng, súng nổ đêm Giáng sinh

Đêm đó, Ceausescu một lần nữa tìm cách dụ dỗ người khác để thoát thân.

Theo lời kể của Thiếu tá Secu: “Ông thấy tôi lơ mơ ngủ gật. Bà Elena thì ở trên giường nhưng mắt dõi theo mọi thứ, bà hoàn toàn tỉnh táo và chăm chú. Ông nói với tôi ‘Anh mệt phải không? Mệt là đúng rồi!’ Rồi ông hỏi thăm gia đình tôi. Tôi bảo tôi có vợ và một con, hiện sống trong một căn hộ nhỏ. Ông nói ‘Khó đấy! Anh xứng đáng được hưởng nhiều hơn thế. Tôi bảo này! Tôi có thể cho anh một căn biệt thự ở Kieselegg [một quận nhà giàu, thời thượng ở Bucharest]. Biệt thự có bảy hoặc tám phòng, nhiều hơn nếu anh muốn. Và một nhà để xe, chiếc xe trong đó cũng không nhất thiết phải là chiếc Dacia xoàng xĩnh!’ ... Tôi không nói gì và ông lại tiếp tục thuyết phục ‘Anh không nên hy sinh cả đời mà chẳng được cái gì! Nếu anh đưa tôi ra khỏi đây và đến Đài Truyền hình để tôi nói chuyện với nhân dân thì tôi thấy là tôi có thể cho anh một triệu, không, hai triệu đô-la!’” [17]

Vào Đêm Vọng Giáng sinh, 24 tháng 12, lực lượng mật vụ Securitate cuối cùng cũng tìm ra chỗ giam giữ vợ chồng Ceausescu và dàn quân ngay trước trại lính. Vừa quá nửa đêm, họ nổ súng, nhưng cuối cùng đã bị lực lượng quân đội đẩy lui.

Trước đó một giờ, vợ chồng Ceausescu đã phải mặc áo choàng kín, đưa vợ vãi vào xe bọc sắt đặt trong một khu vực có che chắn, và được yêu cầu nằm úp mặt xuống sàn xe. Họ đã ở đó suốt năm giờ, đến khi giao tranh kết thúc. Một lần nữa họ được đưa trở lại căn phòng của mình trong trại. Và đó là nơi ở cuối cùng, trong đêm cuối cùng đời họ.

Làm thế nào để giết Ceausescu?

Chính quyền mới cần phải khẳng định quyền hành của mình. Vào chiều 24 tháng 12, các cuộc giao tranh tại Bucharest và các thành phố lớn như Siiu và Brasov đã bớt nghiêm trọng, nhưng các vụ nổ súng lẻ tẻ vẫn diễn ra và số thương vong vẫn tăng. Những người chủ trương ôn hòa trong hàng ngũ cách mạng rất không thích cái tên Mặt trận Cứu nguy Tổ quốc, vì nghe rất ‘Stalin-nít’. Nhưng Iliescu và những người Cộng sản thâm niên có mặt trong chính quyền mới thì lại nghĩ nó gọi lên tinh thần ái quốc.

Khoảng 5 giờ chiều, họ họp nhau lại để quyết định số phận của Ceausescu.

Đó là một cuộc họp nặng nề, nóng nảy và cay cú. Họ chán chừ đã hai ngày qua. Giờ đây, phe quân đội muốn xử tử Ceausescu ngay lập tức, vì như thế sẽ lập tức chấm dứt mọi giao tranh, Ceausescu chết thì sẽ không còn điểm chung nào nữa, không ai còn lý do nào để chiến đấu nữa.

Iliescu lúc đầu lưỡng lự, ông không muốn tay mình vấy máu. Nhưng khi Bộ trưởng Quốc phòng

mới Militaru mĩa mai nặng lời rằng: “Vâng! Đúng rồi! Đó sẽ là một khởi đầu tệ hại cho triều đại của ông chứ gì?!", thì Iliescu giận dữ đáp lại: “Ý anh là gì, triều đại của tôi à? Làm gì có triều đại nào ở đây!”

Một vài người cho rằng việc vội vã dựng lên phiên tòa dã chiến, không có chứng cứ hẳn hoi, sẽ khiến quốc tế chỉ trích. Nhưng các tướng lĩnh quân đội đã quyết tâm, không nhân nhượng. Brucan ủng hộ họ, nói rằng đất nước Rumani cần được bảo đảm rằng chế độ độc tài Ceausescu đã chết, đã chấm dứt, và không có cách nào hay hơn là ‘cho quần chúng thấy xác chết của Chủ tịch’.

Iliescu cuối cùng bị thuyết phục. Ông nói: “Đúng ra là nên có một phiên xét xử đúng quy trình và trưng ra được mọi chứng cứ cần thiết. Nhưng tình hình không cho phép. Vậy hãy tiến hành xét xử vào ngày mai!”

Bản án được quyết định bởi một số ít người sau cuộc họp vừa kể và cũng chẳng có gì được lưu lại trên văn bản. Chỉ biết rằng Iliescu, Brucan, Militaru, Voican-Voiculescu và Stanculescu tất cả đều quyết định dùng đội xử bắn ngay sau phiên xét xử. [18] [Xem chi tiết vụ xét xử trong “Phần 2: Xử Ceausescu” - ND]

Phản ứng

Dường như không có bất cứ lời phản đối nào, ngoại trừ nhà thơ Anna Blandiana bày tỏ thái độ bất đồng. Trong những giờ đầu tiên đầy phấn khích của cách mạng, bà được bổ nhiệm vào một vị trí trong Mặt trận để chứng tỏ đó là ‘chính quyền của hiền tài’. Nhưng bà không hề được thông báo về quyết định tử hình Ceausescu, và bà kinh hãi trước quyết định này. Bà từ chức ngay sau vụ xử bắn. Đó là vết rạn nứt đầu tiên trong một chuỗi những rạn nứt công khai diễn ra sau đó trong hàng ngũ chính quyền mới.

Một trong những tiếng nói ít ỏi từ nước ngoài phản đối cuộc hành hình là của Eduard Shevardnadze, ngoại trưởng Liên Xô. Ông nói ông hiểu tình hình khó khăn như thế nào, ‘nhưng việc kia làm cho người ta thấy đáng cả miêng!’

Nhiều người Rumani tin rằng chính Liên Xô đã kích động và tham gia vào cuộc đảo chính lật đổ nhà độc tài. Chứng cứ, với họ, là sự có mặt của chính khách hậu trường Silviu Brucan ở Moscow. Nhưng đó không thể xem là chứng cứ. Brucan thường xuyên đến Moscow để gặp gỡ các mối quan hệ và nhờ người Nga can thiệp, nhưng họ đều từ chối. Chính ông cũng phủ nhận một âm mưu như vậy. Ông nói: “Tình hình ở Rumani đơn giản là không thể làm được gì. Chúng tôi chỉ biết than phiền với nhau và mong ông ấy chết cho xong. Cả nước cũng mong ông ấy chết cho xong. Nhưng chúng tôi đã không thể làm gì hết.” [19]

Gorbachev đã ra lệnh rằng Liên Xô sẽ không can thiệp trực tiếp vào Rumani, và thực tế cho thấy lệnh của ông đã được tuân thủ. Một trong những cố vấn đối ngoại chủ chốt của Gorbachev, ông

Valentin Falin, cho biết: “Chúng tôi biết sẽ có chuyện xảy ra ở đó. Chúng tôi biết sẽ có nạn nhân... đó là điều gần như tất yếu sẽ xảy ra vì chế độ tại đây không chỉ thối nát mà còn không khoan nhượng! Nhưng ngay cả như thế chúng tôi cũng không thể dự đoán được vụ đổ máu như đã diễn ra. Rumani không còn đường thoát nào khác. Vì vậy chúng tôi chỉ biết... quan sát mà thôi.” [20]

Nghịch lý siêu cường

Đoạn kết ở Bucharest đã diễn ra với nhiều nghịch lý. Vào lúc các cuộc đụng độ lên cao điểm, người Mỹ lo ngại rằng bạo động có thể lan rộng trên bán đảo Balkans.

Lawrence Eagleburger, Phụ tá Ngoại trưởng Mỹ, nói với Ngoại trưởng James Baker rằng ông lo ngại người Rumani sẽ chữa súng bắn vào sắc dân Hungary sinh sống tại đây, và không biết liệu Liên Xô có can thiệp để ngăn ngừa việc này không. Mỹ chủ trương chống Học thuyết Brezhnev [cho phép Liên Xô can thiệp quân sự để bảo vệ CNXH tại Đông Âu] nhưng trong trường hợp này thì không nên chống!

Ngày 24 tháng 12, Ngoại trưởng Mỹ Baker chính thức đề nghị rằng: “Liên Xô có lợi ích và khả năng để can thiệp, ngăn chặn đổ máu.” Ông nói Mỹ sẽ không can thiệp “nếu Khối Warsaw cảm thấy cần thiết phải can thiệp” vào Rumani. Thời điểm này là gần 10 năm kể từ ngày Liên Xô xua quân xâm lăng Afghanistan, và lời đề nghị vừa kể của một Ngoại trưởng Mỹ quả thực là một đề nghị rất bất thường.

Ngoại trưởng Mỹ yêu cầu Đại sứ Mỹ tại Moscow, Jack Matlock, đánh tiếng với lãnh đạo Xô Viết, nhưng các vị này chỉ cười đáp lại. Ngoại trưởng Liên Xô Shevardnadze nói ý tưởng này không phải là nham hiểm, “mà là cực kỳ ngu xuẩn”. Ông “dứt khoát chống lại” bất cứ sự can thiệp nào từ bên ngoài. Cách mạng Rumani là “việc riêng của họ”. Bất cứ can thiệp nào của Liên Xô cũng sẽ “biến Ceausescu thành ông thánh tử đạo”. Đó là chưa kể mọi giao tranh đều chấm dứt sau khi ông bị hành quyết.

Cuối ngày 24 tháng 12, Đại sứ Matlock đã có một cuộc họp không vui với một quan chức của Shevardnadze, Ivan Aboimov, khi ông này lập đi lập lại rằng Liên Xô sẽ không can thiệp. Ông cũng chỉ ra rằng người Mỹ, mới vài tuần trước đó, đã đưa quân vào Panama để lật đổ nhà độc tài thất sủng Manuel Noriega, người đã đối xử hung bạo với dân chúng và tham gia đường dây buôn ma túy, nhập lậu heroin vào Mỹ. Aboimov nói: “Chúng tôi muốn để dành kiểu can thiệp đó cho các vị! Các vị nhắc đến Học thuyết Brezhnev phải không? Thế thì chúng tôi xin tặng các vị Học thuyết Brezhnev làm quà!” [21]

GHI CHÚ CỦA TÁC GIẢ

1. Theo Scinteia, Bucharest, 22 tháng 11, 1989

2. Về Mục sư Laszlo Tokes, xem *Tokes With God, for the People* (NXB Crossways Books, New York, 1992); Petru Dugulescu, *Ei mi-au, programat moartea* (NXB Ecclesia, Timisoara, 1991); Marius Mioc, *The Anticommunist Romanian Revolution of 1989* (NXB Editura Marineasa, Timisoara, 2002) và Siani-Davies, *The Romanian Revolution of December 1989*
3. Laszlo Tokes, tr. 148-57
4. Văn bản ghi chép một phần cuộc họp được xuất bản trên tờ *Romania Libera*, 1 tháng 2, 1990. Văn bản ghi chép đầy đủ có thể tìm thấy tại Văn khố Lịch sử Trung ương Quốc gia (*National Central Historical Archive*), Bucharest, 70/89.2.33
5. Nhân vật thuật lại với tác giả, tại Bucharest, tháng 10, 2007
6. Trích từ các cuộc trò chuyện giữa tác giả và người tham gia gồm Gheorghe Peletrescu và Andrei Oisteanu, Bucharest, tháng 12, 1989. Theo lời thuật của Pael Campeanu, Marius Mioc, và Phóng viên Romulus Cristea của tờ *Romania Libera*. Xem thêm: Simpson, *The Darkness Crumbles*, tr. 302-10. Ruxandra Cesereany, *December 1989, Deconstructia unei revolutii* (Polirom, Iasi, 2004) tr. 98-103
7. Pavel Campeanu, 'The Revolt of the Romanians', *New York Review of Books*, 1 tháng 2, 1990
8. Victor Stanculescu, 'Nu Va Die Mila, au 2 miliarde lei in cont' *Jurnalul National*, Bucharest, 22 tháng 11, 1990
9. Nhân vật thuật lại với tác giả, tại Bucharest, tháng 10, 2007.
10. Xem Stanculescu 'Nu Va Fie Mila' và Siani-Davies, *Romanian Revolution*, Tr. 193.
11. Trả lời phỏng vấn trên tờ *Romania Libera*, 14 tháng 1, 1990
12. Trích từ Siani-Davies, *Romanian Revolution*, tr. 213
13. Dinescu tại cuộc họp báo ở đài phát thanh, 26 tháng 12, 1989, và trong tập tài liệu *Cold War*, LHCMA box 13, và Caramitru trích trong Pryce-Jones, tr. 284
14. Phỏng vấn của Đài Châu Âu Tự do, 31 tháng 12, 1989, và Ion Iliescu, *Revolutia Traita* (Redactia, Bucharest, 1995), tr. 96
15. Trích trong Siani-Davies, *Romanian Revolution*, tr. 237
16. Phỏng vấn Lalutan trên *Romania Libera*, 14 tháng 1, 1990
17. *Romania Libera*, 14 tháng 1, 1990
18. Brucan trả lời phỏng vấn của tác giả; Stanculescu, 'Nu Va Fie Mila'; Militaru, trả lời phỏng vấn

của BBC với John Simpson, 12 tháng 1, 1990

19. Brucan trích từ Sinai-Davies, *Romanian Revolution*, tr. 286, và từ S. Brucan *The Wasted Generation: Memoirs of the Romanian Journey from Capitalism to Socialism and Back* (Westview, New York, 1993), tr. 293-6

20. GF, *Falin báo cáo về Rumani*

21. APRF *Diplomaticecheski vestnik 1995-91*, Moscow, tr. 74-9, doc 149

* Giáo hội có giám mục cai quản giáo hạt, mục sư cai quản giáo xứ, mục sư được kết hôn.[ND]

** Theo Kinh thánh Cựu ước & Tân ước, Lời Chúa cho Mọi người, Nhóm Phiên dịch các Giờ Kinh Phụng vụ, NXB Tôn giáo, Hà Nội, 2006, tr. 1458.ND

*** Laszlo Tokes về sau trở thành giám mục và một trong những vị lãnh đạo Giáo hội Cải cách Hungary tại Rumani [Sebestyen]

Bản tiếng Việt 2013 © Phan Trinh & pro&contra

PHẦN 2 : XỬ CEAUSESCU

Targoviste, Rumani, thứ hai 25 tháng 12, 1989

11 giờ 45 sáng. Hai chiếc trực thăng quân sự đáp xuống trại lính tại thị trấn Targoviste, cách thủ đô Bucharest 120 km về phía bắc. Đây là một thị trấn âm đạm, chuyên sản xuất thép, xây dựng theo thiết kế thô kệch được các nhà độc tài cộng sản từ Stalin trở đi ưa chuộng.

Từ chiếc trực thăng lớn, xuất hiện sáu tướng lĩnh quân đội mặc quân phục mới cáu, trĩu nặng giây tua vàng và huy chương. Theo sau là ba sĩ quan cấp dưới thuộc Bộ Tham mưu Quân đội Rumani, và một nhóm bốn nhân viên dân sự khác.

Một người, có vẻ cao cấp nhất, bắt đầu lớn tiếng ra lệnh ngay khi phái đoàn đáp xuống, sau chuyến bay dài 30 phút từ thủ đô. Đó là ông tướng đầu bạc, 53 tuổi, Victor Stanculescu, đại diện của chính phủ lâm thời Mặt trận Cứu nguy Tổ quốc. Vào lúc này, chính phủ mới vẫn chưa kiểm soát được toàn cõi Rumani.

Sáng hôm đó, tướng đầu bạc được lệnh thi hành một nhiệm vụ khẩn cấp, cần một ít tế nhị nhưng thật nhiều thô bạo, đó là tổ chức cuộc xét xử Nicolae Ceausescu, nhà độc tài đã cai trị Rumani gần một phần tư thế kỷ, và vợ ông ta, bà Elena.

Mới ba ngày trước, ông bà đã phải bỏ chạy khỏi thủ đô, trong khi quần chúng phấn khích đón mừng cách mạng. Chỉ vài giờ sau, họ đã bị bắt và giam giữ tại trại lính ở Targoviste trong khi số phận của họ được quyết định tại Bucharest.

Lực lượng trung thành với Ceausescu, mật vụ Securitate, vẫn đang chiến đấu để đưa ông trở lại vị trí Chủ tịch. Chính quyền cách mạng, lúc đó chưa được củng cố, cuối cùng đã quyết định phải nhanh chóng đưa Ceausescu ra xét xử để chứng minh cho dân chúng cả nước Rumani biết ai đang thực sự nắm quyền.

Ông tướng đổi chiều

Stanculescu được chọn để thi hành nhiệm vụ dọn dẹp này. Cao ráo, lịch lãm, ông được biết đến như một người khéo léo, tinh khôn. Trong chế độ cũ, tới tận ngày 22 tháng 12, ông giữ chức Thứ trưởng Bộ Quốc phòng, cũng là một người bạn lâu năm của gia đình Ceausescu, một thực khách thường xuyên tại Cung Chủ tịch, và là một trong những nịnh thần chủ chốt trong triều đình Ceausescu. [Ngày 22 tháng 12, Stanculescu lên làm Bộ trưởng Quốc phòng, thay Tướng Milea vừa chết. Ông là người khuyên Ceausescu thoát thân bằng trực thăng.]

Ông rất nhanh nhạy thấy được gió đã đổi chiều, và là một trong những sĩ quan quân đội cao cấp đầu tiên về phe cách mạng. Ngoài khả năng thức thơi nhạy bén, ông còn có tài tổ chức công việc kỹ lưỡng. Ông mang theo từ Bucharest các thẩm phán, công tố viên và luật sư biện hộ cần thiết cho phiên xét xử. Stanculescu cũng tận tình quan tâm đến những chi tiết khác: Trên chiếc trực

thắng thứ hai vừa đáp là toán lính dù từ một đơn vị tinh nhuệ, được chọn cẩn thận vào sáng hôm đó để làm đội xử bắn. Và trước cả khi thủ tục pháp lý diễn ra, ông tướng cũng đã cẩn thận chọn xong địa điểm xử bắn – một điểm dọc theo bức tường nhìn ra khoảng sân rộng của trại lính. [1]

Phòng xử và luật sư

‘Phòng xử án’ được chuẩn bị vội vã trong một hội trường tồi tàn với tường màu gỉ sắt. Năm chiếc bàn mặt nhựa được xếp lại với nhau làm bàn cho thẩm phán. Chỗ dành cho bị cáo là hai chiếc bàn và ghế được đặt trong góc phòng. Một khung cảnh nhếch nhác, thiếu hẳn vẻ trịnh trọng thường thấy trong những sự kiện quan trọng như thế này, nhưng theo cách nhìn của Tướng Stanculescu như thế cũng đã đủ.

Quá giữa trưa một chút, khi phái đoàn từ Bucharest bước vào phòng xử, hai bị cáo đã ngồi sẵn ở đó, có hai lính canh đứng kèm hai bên.

Mới ba ngày trước, Nicolae và Elena Ceausescu còn là cặp vợ chồng được khiếp sợ nhất và căm ghét nhất nước. Họ có quyền sinh sát với hơn 23 triệu dân Rumani. Họ điều hành một đất nước công an trị tàn bạo nhất Châu Âu. Truyền hình và báo chí trong nước hàng ngày đều phải ca tụng họ như những á thần thực sự.

Nhưng giờ thì họ hiện nguyên hình là một cặp vợ chồng già, cẩu kính, lẫn lộn, mệt mỏi, sợ hãi, hay rì rầm cãi vặt. Họ mặc đúng bộ quần áo đã mặc lúc bỏ trốn khỏi thủ đô. Ông thì áo khoác dài bằng da màu đen, bên trong là bộ vét xám đã nhàu, nhìn ông như già hơn tuổi 71 của mình. Bà Elena, lớn hơn ông một tuổi, mặc áo khoác nâu vàng cổ lông thú, thêm chiếc khăn lụa xanh choàng đầu, che một phần tóc bạc.

Sáng hôm đó ở Bucharest, luật sư có tiếng Nicu Teodorescu đang ăn điểm tâm ngày Giáng sinh với gia đình thì nhận được cú điện thoại của trợ lý tân Chủ tịch Ion Iliescu, ông được Mặt trận Cứu nguy Tổ quốc yêu cầu trở thành luật sư bào chữa cho Ceausescu. Ông trả lời rằng đây sẽ là “một thử thách rất thú vị”. Sau khi suy nghĩ một lúc, ông đồng ý.

Lần đầu tiên ông gặp vợ chồng bị cáo là trong ‘phòng xử’ ở Targoviste, và chỉ có 10 phút để tư vấn cho hai thân chủ. Cuộc gặp không được như ý. Với quá ít thời gian để chuẩn bị nội dung bào chữa, ông cố gắng giải thích cho hai thân chủ rằng cơ hội tốt nhất để tránh bản án tử hình là lấy cớ mất trí. Đề nghị này bị bác bỏ lập tức. Teodorescu kể lại: “Khi tôi đề nghị như vậy thì họ, nhất là bà Elena, nói rằng như thế là dựng đứng câu chuyện quá đáng, làm họ thấy bị sỉ nhục nặng nề... Sau đó, ông bà từ chối luôn sự giúp đỡ của tôi.” [2]

Phiên tòa

Khoảng 1 giờ chiều, ‘phiên tòa’ bắt đầu. Có năm thẩm phán quân sự, đều là các vị tướng mang

quân phục, và hai công tố viên quân sự. Phiên tòa được xem là công khai vì có một sĩ quan thuộc cấp quay phim sự kiện này, nhưng anh được lệnh chỉ ghi hình các bị cáo mà thôi, không được quay cảnh nào có thẩm phán, công tố viên hay luật sư biện hộ.

Phiên xử kéo dài 55 phút. Nhà độc tài bị lật đổ đã trả lời với vẻ hằn học trong hầu hết buổi xét xử. Thỉnh thoảng, ông cầm chiếc mũ dạ đen đặt trên bàn trước mặt đưa lên, rồi ném mạnh xuống như để nhấn mạnh điểm nào đó. Bà ít biểu cảm hơn, hay nhìn chăm chăm vào khoảng không trước mặt. Thỉnh thoảng hai người cầm tay nhau và thì thầm, họ luôn gọi nhau là “mình ơi”.

Không có chứng cứ bằng văn bản nào được trưng ra chống lại họ, cũng không có nhân chứng nào được mời. Ngay từ đầu, Ceausescu đã bác bỏ quyền xét xử của phiên tòa. Ông lặp đi lặp lại rằng: “Tôi chỉ công nhận Quốc hội mở rộng và đại diện của giai cấp công nhân. Tôi sẽ không ký bất cứ gì, không nói bất cứ gì! Tôi từ chối trả lời câu hỏi của những kẻ đã xúi giục cuộc đảo chính này. Tôi không phải là bị cáo. Tôi là Chủ tịch Nước Cộng hòa. Tôi là Tổng Tư lệnh của các người! Mặt trận ‘Phản bội’ Tổ quốc ở Bucharest... đã tiếm đoạt quyền hành!”

Các công tố viên đọc lời buộc tội. Ceausescu làm mặt nghiêm suốt thời gian cáo buộc:

CÔNG TỐ VIÊN: Đây là những tội ác chúng tôi cáo buộc ông bà, và yêu cầu tòa án xử tử hình cả hai người:

Tội diệt chủng.

Tội tổ chức hoạt động vũ trang chống lại nhân dân và nhà nước.

Tội phá hoại tài sản và dinh thự công cộng.

Tội phá hoại nền kinh tế quốc gia.

Tội tìm cách bỏ nước ra đi với số tiền hơn 1 tỉ đô-la Mỹ, trong các tài khoản ở ngân hàng nước ngoài.

Các bị cáo có nghe không? Mời đứng dậy.

CEAUSESCU: (vẫn ngồi) Tất cả những điều đó đều dối trá. Tôi không công nhận tòa án này!

CÔNG TỐ VIÊN: Ông có biết mình đã bị loại khỏi chức vụ... Chủ tịch nước hay không? Các bị cáo có biết mình đang bị xét xử với tư cách là hai công dân bình thường không?

CEAUSESCU: Tôi sẽ không trả lời những kẻ đã tiến hành cuộc đảo chính này, với sự hậu thuẫn của các tổ chức nước ngoài. Nhân dân sẽ chống lại bọn phản bội!

CÔNG TỐ VIÊN: Tại sao ông làm những việc vừa kể, đưa nhân dân Rumani đến tình trạng ô nhục như hiện nay... Ông đại diện đất nước mà sao ông lại làm cho đất nước đối khổ?

CEAUSESCU: Tôi từ chối trả lời câu hỏi. Tôi không công nhận các người! Tất cả những lời buộc tội đều dối trá... Tôi nói cho các người nghe, chưa bao giờ trong lịch sử Rumani đất nước lại tiến bộ như vậy. Chúng tôi đã xây trường học, đảm bảo có bác sĩ, đảm bảo có mọi thứ cần thiết cho cuộc sống có nhân phẩm!

CÔNG TỔ VIÊN: Hãy nói cho chúng tôi nghe về số tiền ông chuyển qua các ngân hàng Thụy Sĩ?

CEAUSESCU: Tôi không trả lời câu hỏi của một băng đảng dám đứng ra đảo chính!

Elena kiềm chế hơn, phần nhiều im lặng, chỉ trừ khi công tố viên hỏi: “Người dân Rumani chúng tôi thì không có thịt mà ăn. Vậy mà con gái bà lại dùng cân bằng vàng để cân thịt mua từ nước ngoài về, thế là sao?” Bà bức xúc la to: “Các anh dám ăn nói như thế à?” Có một lúc, Ceausescu lên tiếng: “Làm cho xong vụ này đi” và nhìn vào đồng hồ. [3]

Tuyên án

Toà ngừng họp chỉ trong 5 phút để nghị án. Ceausescu không chịu đứng dậy lúc các thẩm phán trở lại phòng xử.

Khi tuyên đọc bản án tử hình và tịch thu toàn bộ tài sản của hai vợ chồng bị cáo, không ai, kể cả chủ tọa phiên tòa lẫn công tố viên, nhìn thẳng vào họ. Họ im lặng, có vẻ như muốn kháng án.

*Chiều theo luật pháp Rumani, bản án tử hình chỉ được thi hành sau 10 ngày được ban hành, dù bị cáo có kháng án hay không. Nhưng luật sư biện hộ Teodorescu đã không nêu lên điều này trong phiên tòa. Rất có thể là Ceausescu, dù đã kết án tử hình vô số người, không hề biết đến chi tiết này trong luật pháp. Nhưng dù sao thì đó không phải là một ngày đẹp trời để nói chuyện pháp lý.**

Công lý đã được thực thi một cách sơ sài, cầu thả và thô vụng. Trong phòng xử, tay của Ceausescu bị trói sau lưng bằng dây. Ceausescu vẫn giữ được vẻ trịch thượng và khá bình tĩnh trong vài phút cuối cùng. Ông nói: “Kẻ gây ra cuộc đảo chính có thể bắn bất cứ ai họ muốn. Kẻ phản bội sẽ phải trả lời cho hành vi của mình. Rumani sẽ sống và sẽ biết về sự phản bội của các người. Thà là chiến đấu trong vinh quang còn hơn sống như nô lệ!” Elena thì khóc và la hét, day nghiêng đến cùng. Gần như hoảng loạn, bà thét lên: “Không được trói chúng tôi! Thật xấu hổ, nhục nhã! Tôi nuôi các anh như mẹ. Sao các anh lại làm thế?!”

Pháp trường, “Đ. mẹ mày!”

Họ được áp tải đi khoảng 40 mét dọc theo hành lang dẫn đến khoảng sân rộng trong trại lính. Lúc bị dẫn đi, người lính trói tay họ lúc nãy nói: “Bây giờ, ông bà gặp rắc rối to rồi!” Elena gào vào mặt anh: “Địt mẹ mày!”[1] Còn Ceausescu thì bắt đầu hát Quốc tế ca.*

Họ dường như không có ý niệm là cuộc hành hình sẽ diễn ra lập tức, cho đến khi họ ra tới khoảng sân. Lúc đó, ông bà thực sự hoảng hốt. Bà hét to với ông: “Im đi Nicu! Hình như họ sắp giết mình như giết chó. Không tin được!” Lời cuối cùng của bà là: “Nếu giết thì hãy giết chúng tôi chung với nhau.”[4]

Đội xử bắn đã sẵn sàng khi phiên xử diễn ra được một nửa. Tám lính dù, được chính Stanculescu tuyển chọn và được bay từ Bucharest đến, không biết nhiệm vụ của mình là gì cho đến khi họ có mặt ở Targoviste. Ba trong số được chọn để thực hiện hành vi cuối cùng, đó là: Dorin Varlan, Octavian Gheorghiu, và Ionel Boeru. Trang bị súng tự động AK-47, họ đứng cạnh bốn hoa chò cặp vợ chồng đi vào sân.

Lệnh dành cho người xử bắn là không được bắn Ceausescu ở vùng trên ngực. Vì ông phải được nhận diện qua hình chụp sau khi chết. Không có lệnh tương tự dành cho bà Elena. Đội hành hình đưa vợ chồng Ceausescu đến đứng trước bức tường, ông bên phải, bà bên trái. Trông họ thật thảm hại.

Gheorghiu sau này kể lại: “Bà nói họ muốn chết chung, nên chúng tôi đặt họ đứng cạnh nhau, rồi bước sáu bước lui và sau đó nổ súng. Không ai ra lệnh bắn, họ chỉ nói làm sao cho nhanh! Tôi bắn bảy viên đạn vào ngực ông và bắn hết số còn lại trong băng đạn vào đầu bà.” Ông thì oằn người ra sau, sụp đầu gối xuống đất. Bà thì đổ qua một bên. [5]

Hỗn độn liền diễn ra. Gần như toàn bộ số binh lính tại căn cứ hôm đó đều chứng kiến cuộc hành hình. Ngay khi đội xử bắn làm xong nhiệm vụ thì mọi người trong sân có súng bắt đầu bắn xối xả vào hai xác chết, cho đến khi chỉ huy căn cứ, Trung tá Mares, ra lệnh ngưng bắn. Nhiều năm sau đó, vẫn còn dấu vết của hàng trăm phát đạn trên bức tường trong sân và trên khung cửa sổ cách mặt đất khoảng ba mét.

Danh ảo, Xác (chết) thực

Hai xác chết được gói trong vải bạt, được chở về thủ đô bằng trực thăng, với sự canh gác của toán lính dù đã hành quyết họ.

Sau đó, xác được đưa xuống sân bóng nơi tập luyện của đội bóng đá Steaua Bucharest, nằm ở ngoại ô phía tây nam thành phố. Trong một diễn biến rợn người, xác của họ bỗng bí mật dời đi nơi khác trong đêm. Các đội tìm kiếm phải lục lọi toàn bộ khu vực suốt đêm, trước khi tìm thấy xác vào sáng hôm sau đang nằm gần một mái che trong khu vực sân thi đấu. Điều gì xảy ra cho hai xác chết trong mấy giờ này đến nay vẫn còn là bí ẩn.

Ngày hôm sau, họ được chôn tại nghĩa trang Ghencea gần đó. Khi chết, hai ông bà được đặt nằm cách nhau 50 mét, tách biệt bởi một lối đi, và được đặt tên mới. Người ta lấy hai thập giá gỗ tron

rồi về vội bằng sơn tên giả của hai ông bà. Nhà độc tài một thời làm người dân khiếp sợ Ceausescu giờ mang tên Popa Dan, còn vợ ông thì mang tên Enescu Vasile.

GHI CHÚ CỦA TÁC GIẢ

1. Victor Stanculescu, trích bài báo 'Nu Va Fie Mila, au 2 miliarde lei in count' ('Không cần thương xót, chúng có 2 triệu lei trong ngân hàng'), đăng trên Jurnalul National, Bucharest, 22 tháng 11, 1990
2. John Sweeney, *The Life and Evil Times of Nicolae Ceasusescu* (NXB Hutchinson, London, 1991), tr. 157-8
3. Văn bản phiên tòa, đăng trên *Romania Libera*, Bucharest, 25 tháng 1, 1990
4. Như trên
5. *Jurnalul National*, Bucharest, 18 tháng 12, 2006

Nguồn: **Victor Sybestyen, *Revolution 1989, The Fall of The Soviet Empire*, Pantheon Books, New York, 2009**

Bản tiếng Việt © 2013 Phan Trinh & pro & contra

VIDEO: NHỮNG GIẤY PHÚT CUỐI CÙNG CỦA NICOLAE VÀ ELENA CEAUSESCU

* Chánh án phiên tòa hôm ấy, Đại tá Gica Popa, được nhiều người biết như một cận thần của Ceausescu. Ông 57 tuổi, cũng có chiếc bụng phệ, là bạn thân của em trai nhà độc tài, tên Ilie, lúc đó đang làm Thứ trưởng Bộ Quốc phòng. Vào ngày 1 tháng 3, 1990, tức chưa đầy ba tháng sau phiên tòa kể trên, Popa tự sát bằng súng, một vụ tự sát còn nhiều bí ẩn. Nguyên nhân cái chết vẫn chưa được làm rõ. Popa không phải là loại người bị lương tâm cắn rứt vì cách điều hành phiên tòa kể trên, hoặc xấu hổ vì mối quan hệ quá khư với giới cận thần vây quanh Ceausescu. Vào lúc ông tự sát, ông đang là đối tượng của cuộc điều tra về một loạt những cáo buộc hình sự, bao gồm từ tội biến thủ công quỹ đến giết người. [Sybestyen]

[i] Nguyên văn "Go fuck your mother."

<http://letungchau.blogspot.ca/2013/01/lam-nao-e-giet-mot-ong-chi-phan-2-xu.html?max-results=10>

